

Ks. Adam Stefan Ornatek

ORCID: 0000-0002-0184-3371

Podeszły wiek kandydatów przy nominacjach biskupów diecezjalnych według Kodeksu prawa kanonicznego z 1983 roku

Słowa kluczowe: ustanawianie biskupów, podeszły wiek, diecezja, konkordat, prawo wyznaniowe

Keywords: appointment of bishops, diocese, advanced age, concordat, religious law

Kodeks prawa kanonicznego z 1983 roku postanawia w kan. 377 § 1, że mianowania biskupów dokonuje papież swobodnie lub zatwierdza prawnie wybranych do tego urzędu¹. W § 2 jest mowa o liście kandydatów branych pod uwagę przy wyborze². Wreszcie § 3 tegoż kanonu dotyczy procedur powoływania biskupów diecezjalnych i koadiutorów z prawem następstwa. Przewodawca na temat wieku minimalnego kandydata do urzędu biskupiego, czyli ukończonych 35 lat życia, postanawia w kan. 378 § 1³. Ostateczny osąd co do zdatności kandydata należy do Stolicy Apostolskiej, co wyraża się w przepisie kan. 378 § 2.

Na temat rezygnacji biskupów z urzędu w wypadku ukończenia 75 lat życia stanowi kan. 401 § 1 KPK⁴.

¹ *Codex Iuris Canonici auctoritate Joannis Pauli II promulgatus. Kodeks Prawa Kanonicznego.* Przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Poznań 1989. Omówienie zadań biskupów zob. Kongregacja Biskupów, Dyrektorium *Apostolorum successores* o pasterskiej posłudze biskupów, nr 63, w: *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł*, red. W. Kacprzyk, M. Sitarz, Lublin 2006, s. 517–711. Zob. J. Wroceński, *Nominacje biskupów w świetle prawa kanonicznego i praktyki dyplomatycznej*, „Prawo Kanoniczne” 40 (1997), nr 1–2, s. 85.

² J. Wroceński, *Nominacje biskupów...*, dz. cyt., s. 86.

³ T. Pawluk, *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*, t. II, Olsztyn 1986, s. 181.

⁴ Tamże, s. 193.

Kan. 381 KPK w § 1 ujmuje władzę rządzenia biskupów diecezjalnych w podległych im Kościołach partykularnych, zaś § 2 traktuje o jednostkach przyrównanych do diecezji, które jednak nie będą omawiane w niniejszym opracowaniu. Kan. 382 KPK mówi o okazaniu pisma apostolskiego, które przydziela urząd biskupa diecezjalnego. Pismo to ma rangę listu apostolskiego do biskupa elekta i formę bulli (łac. *per Apostolicas sub plumbo litteras*)⁵. Aby uzyskać władzę rządzenia w powierzonym sobie Kościele partykularnym, biskup ma obowiązek objęcia go w posiadanie, zgodnie z kan. 379⁶. Zaznaczyć należy tu rozporządzenia papieskie i uprawnienia nuncjuszy apostolskich do zwolnienia z obowiązku przedstawiania pisma apostolskiego, a tylko dokumentu wystawionego w lokalnej nuncjaturze bez czekania na nadejście listu apostolskiego do kanonicznego objęcia urzędu. Zgodnie z kan. 363 § 1, legat papieski reprezentuje Biskupa Rzymskiego w danym Kościele partykularnym i przykłada pieczęć do procedur powoływania nowych pasterzy⁷. Normy w procedurze procesu informacyjnego są związane z sekretem papieskim⁸. Zastrzeżone zostało prawo konsultacji osoby kandydata na biskupa diecezjalnego przy wielu ratyfikowanych konkordatach⁹.

W każdej diecezji pasterze winni odnawiać co pięć lat radę kapłańską oraz kolegium konsultorów (kan. 495–502)¹⁰. Od roku 2015 zgodnie z motu proprio papieża Franciszka *Mitis Iudex Dominus Iesus*¹¹, w związku z reformą kościelnych procesów małżeńskich, wyłącznie biskup diecezjalny może przewodniczyć formie procesu skróconego.

1. Zagadnienie podeszłego wieku

Już w okresie rządów papieża Piusa XII pojawiła się kwestia ograniczenia wieku biskupa diecezjalnego do 75 lat¹². Problem ten został poruszony przez wstępną komisję przygotowawczą soboru. 3 maja 1962 roku przedłożono schemat o nazwie *De Episcoporum coadiutoribus et auxiliariis deque Epi-*

⁵ J. Wroceński, *Nominacje biskupów...*, dz. cyt., s. 91.

⁶ Tamże, s. 92.

⁷ Tamże, s. 88.

⁸ Tamże, s. 91.

⁹ Tamże, s. 94.

¹⁰ Zob. J.I. Arrieta, *La configuracion juridica del consultores*, „*Ius Canonicum*” 24 (1984), s. 783–793; J. Wroceński, *Rola i zadania prezbiterium w życiu Kościoła partykularnego*, Warszawa 1998, s. 301–340.

¹¹ AAS 107 (2015), s. 958–970.

¹² R. Sobański, *Rezygnacja biskupa z urzędu z powodu podeszłego wieku w dyskusji soborowej*, „*Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne*” 22 (1989), s. 325.

scoporum cessatione a munere pastoralis. Okazało się, że dla większości członków komisji wydało się bardzo odpowiednie, aby sobór zdefiniował normy praktyczne w tym zakresie¹³. W przemówieniach ojców soboru 8 i 12 listopada 1963 roku pojawił się ciekawy argument wysunięty przez kard. Ernesto Ruffiniego (1888–1967), metropolitę Palermo, że biskupi sędziwi i chorzy często byli przykładem cnót oraz budowali wiernych bardziej niż zdrowi i młodzi¹⁴. Ostatecznie Sobór Watykański II w dekrecie *Christus Dominus* postanowił o ustaleniu wieku do składania rezygnacji. Rok po zakończeniu soboru papież Paweł VI wydał normy precyzujące zagadnienie rezygnacji z urzędu biskupa rezydencjalnego. W numerze 21 zaznaczył, że biskupi rezydencjalni i z nimi zrównani powinni dobrowolnie złożyć rezygnację z urzędu na ręce kompetentnej władzy, a ta wyda w tej sprawie odpowiednią decyzję, uwzględniając konkretne przypadki¹⁵. Decyzja o tym zapadła więc za sprawą Biskupa Rzymu i została ujęta w kan. 401 § 1 KPK z 1983 roku¹⁶.

Biskup diecezjalny, który ukończy 75 lat, jest proszony o złożenie rezygnacji z urzędu¹⁷. Kan. 401 § 1 KPK nakłada na niego obowiązek złożenia jej na ręce papieża¹⁸. W dalszej części tego kanonu jako przyczynę składania rezygnacji z pasterskiego urzędu wymienia się chorobę, i to przed osiągnięciem wieku 75 lat¹⁹.

W normach ogólnych Kodeksu prawa kanonicznego urząd kościelny powierzany jest na stałe i traktuje o tym kan. 145 § 1²⁰. Oznacza to stabilność misji wypełnianej w Kościele przez sprawującego urząd. Jednakże nie zakłada to zasady, że dana osoba musi go wypełniać przez bardzo długi czas.

¹³ Tamże, s. 326.

¹⁴ Tamże, s. 328.

¹⁵ Tamże, s. 330.

¹⁶ Tamże.

¹⁷ A. Kukulski, *Przyczyny rezygnacji z urzędu biskupa diecezjalnego*, „Kościół i Prawo” 5 (2016), nr 2, s. 84.

¹⁸ Tamże, s. 85.

¹⁹ Tamże, s. 86.

²⁰ Zob. M. Żurowski, *Problem władzy i powierzania urzędów w Kościele katolickim*, Kraków 1984, s. 193; T. Pawluk, *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*, t. 1, Olsztyn 1985, s. 300; J.I. Arieta, *Diritto di organizzazione ecclesiastica*, Milano 1997, s. 139–196; J. Krukowski, R. Sobański, *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. 1, Poznań, 2003, s. 234–235; P. Valdrini, *Note sur la notion d'office ecclésiastique dans le Code de Droit Canonique*, „L'Année Canonique” 49 (2007), s. 49.

2. Nominacja pierwszego metropolity mińsko-mohylewskiego na Białorusi

Ks. Kazimierz Świątek urodził się 21 października 1914 roku w Valga w południowej Estonii przy granicy z Łotwą. Mając 76 lat, jako kapłan diecezji pińskiej i wikariusz generalny tejże diecezji otrzymał 13 kwietnia 1991 roku nominację Jana Pawła II na pierwszego arcybiskupa metropolitę nowo utworzonej archidiecezji mińsko-mohylewskiej obrządku łacińskiego²¹. Ówczesnym legatem papieskim ds. kontaktów ze Związkiem Socjalistycznych Republik Radzieckich był abp Francesco Colasuonno (1925–2003)²². Papież Jan Paweł II ustanowił później nuncjaturę apostolską w Mińsku motu proprio *Quantam tandem* z 11 listopada 1992 roku²³. Abp Świątek dodatkowo otrzymał urząd administratora apostolskiego diecezji pińskiej *ad nutum Sanctae Sedis*²⁴. Sakrę biskupią przyjął 21 maja 1991 roku w katedrze w Pińsku. Głównym konsekratorem był abp Tadeusz Konrduśiewicz, ówczesny administrator apostolski dla katolików w europejskiej części federacyjnej Rosji²⁵, a współkonsekраторami bp Władysław Jędruszak (1918–1994), ówczesny administrator apostolski diecezji pińskiej z siedzibą w Drohiczynie, oraz bp Edward Kisiel (1918–1993), ówczesny administrator apostolski archidiecezji wileńskiej z siedzibą w Białymstoku.

Archidiecezję mohylewską utworzył papież Pius VI konstytucją apostolską *Onerosa pastoralis officii cura*²⁶ z 15 kwietnia 1783 roku. W wyniku nastania komunizmu w Rosji w 1917 roku ówczesny metropolita mohylewski abp Edward von Ropp (1851–1939) został z niej deportowany. Formalnie urząd metropolity wakował od jego śmierci, obejmując cały obszar ZSRR. Na Białorusi istniała także z końcem XVIII wieku katolicka diecezja mińska w granicach guberni mińskiej, ale została zlikwidowana w czasach carskich w 1869 roku. W trakcie I wojny światowej papież Benedykt XV 2 listopada 1917 roku mianował biskupem diecezjalnym mińskim ks. Zygmunta Łozińskiego (1870–1932), wznowiając istnienie tego Kościoła lokalnego²⁷. Kościół katolicki na Białorusi był

²¹ AAS 83 (1991), s. 601. Zob. S.M. Królak, *Wierność powołaniu – ksiądz Kazimierz Świątek (1914–2011)*, „Rocznik Teologii Katolickiej” 15 (2016), nr 1, s. 176.

²² AAS 83 (1991), s. 540.

²³ Tekst łaciński: https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/la/apost_letters/1992/documents/hf_jp-ii_apl_19921111_quantam-tandem.html (dostęp: 30 czerwca 2021).

²⁴ Tamże.

²⁵ Por. A.S. Ornatek, *Przynależność Obwodu Kaliningradzkiego do Kościoła katolickiego*, „Debata – miesięcznik regionalny” 2021, nr 10 (169), s. 30–31.

²⁶ Tekst łaciński: *Bullarii Romani continuatio*, red. R. Segredi, t. 7, Romae 1843, s. 122–124.

²⁷ AAS 9 (I 1917), s. 567.

w okresie komunistycznym zdelegalizowany i działał w podziemiu. Konstytucja tego kraju w wydaniach z lat 1919, 1927, 1937, 1978 oficjalnie gwarantowała wolność sumienia. W ustawie zasadniczej z 14 kwietnia 1978 roku w art. 6²⁸ ustalono wiodącą rolę partii komunistycznej, która polegała na szerzeniu ateizmu i walce z osobami niepodzielającymi marksistowsko-leninowskiego systemu wartości. Jednakże w dalszej części konstytucji Białoruskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej oficjalnie gwarantowana była wolność wyznania dla wszystkich obywateli. Kościół był oddzielony od państwa zgodnie z art. 50²⁹. Jednakże w praktyce występowały prześladowania duchownych i wiernych. Rejestracja oficjalna wspólnoty kościelnej w Mińsku nastąpiła z okazji igrzysk olimpijskich w Moskwie w roku 1980 i stanowiła przywilej³⁰. Papież Jan Paweł II konstytucją apostolską *Ex quadam praeteritorum*³¹ z 13 kwietnia 1991 roku ustanowił archidiecezję metropolitalną mińsko-mohylewską z siedzibą metropolity w Mińsku, z obwodami w Mińsku, Mohylewie i Witebsku, w granicach ówczesnej socjalistycznej Białorusi. Działo się to w trakcie przekształceń systemu komunistycznego w ZSRR (1985–1991), gdzie nie istniała jeszcze ustawa o relacjach państwo–Kościół³². Sama Białoruska Socjalistyczna Republika Radziecka zakończyła istnienie 8 grudnia 1991 roku, przekształcając się w Republikę Białorusi³³.

W roku 1997 archidiecezja mińsko-mohylewska liczyła 109 900 km², zamieszkiwało ją 6 200 000 ludzi, z czego wyznania rzymskokatolickiego było 350 000. Dzielila się na 120 parafii, w których pracowało 30 kapłanów diecezjalnych, 34 kapłanów zakonnych, 46 profesów zakonnych oraz 96 siostr

²⁸ „Статья 6. Руководящей и направляющей силой советского общества, ядром его политической системы, государственных и общественных организаций является Коммунистическая партия Советского Союза. КПСС существует для народа и служит народу”; <https://pravo.by/pravovaya-informatsiya/pomniki-gistoyri-prava-belarusi/kanstytutsyinae-prava-belarusi/kanstytutsyi-belarusi/konstitutsiya-1978-goda-sizmeneniyami-i-dopolneniyami/#I> (dostęp: 30 czerwca 2021).

²⁹ „Статья 50. Гражданам Белорусской ССР гарантируется свобода совести, то есть право исповедовать любую религию или не исповедовать никакой, отправлять религиозные культы или вести атеистическую пропаганду. Возбуждение вражды и ненависти в связи с религиозными верованиями запрещается. Церковь в Белорусской ССР отделена от государства и школа – от церкви”; tamże. Por. A. Vashkevich, *The Relationship of Church and State in Belarus: Legal Regulation and Practice*, „Brigham Young University Law Review” 681 (2003), s. 682, przyp. 6.

³⁰ A. Vashkevich, *The Relationship of Church and State in Belarus*, dz. cyt., s. 684.

³¹ AAS 83 (1991), s. 540–541.

³² A. Vashkevich, *The Relationship of Church and State in Belarus*, dz. cyt., s. 686–687.

³³ R. Bierzanek, J. Symonides, *Prawo międzynarodowe publiczne*, wyd. IV, Warszawa 1995, s. 122.

zakonnych³⁴. Dopiero 13 października 1999 roku ustanowiono jako biskupa pomocniczego ks. Cyryla Klimowicza, który sprawował urząd do 17 kwietnia 2003 roku³⁵. Po ponad rocznej przerwie 14 grudnia 2004 roku jego obowiązki przejął bp Antoni Dziemianko, dotychczasowy biskup pomocniczy diecezji w Grodnie w metropolii mińsko-mohylewskiej³⁶. Dla porównania, diecezja pińska w tym samym roku liczyła 72 700 km² i miała 3 100 000 mieszkańców, w tym katolików obrządku łacińskiego 50 000. Dzieliła się na 62 parafie, w których pracowało 11 kapłanów diecezjalnych, 16 kapłanów zakonnych, 22 profesów zakonnych i 29 siostr zakonnych³⁷. 6 maja 1999 roku na urząd biskupa pomocniczego powołano Kazimierza Wielikosiela OP³⁸. 26 listopada 1994 roku metropolita mińsko-mohylewski został wyniesiony do godności kardynalskiej³⁹. Za gorliwą pracę pasterską odznaczono go nagrodą Fidei Testis, przyznaną 27 września 2004 roku przez Instytut im. Pawła VI z Breci na audiencji u papieża Jana Pawła II⁴⁰. Papież Benedykt XVI 14 czerwca 2006 roku przyjął rezygnację 91-letniego kard. Kazimierza Świątko z urzędu arcybiskupa metropolity mińsko-mohylewskiego, w myśl kan. 401 § 1⁴¹. Jako biskup diecezjalny w Republice Białorusi przez 15 lat sprawował powierzony mu urząd w bardzo podeszłym wieku. Należy zaznaczyć, że z obowiązków administratora apostolskiego diecezji pińskiej zwolnił kard. Świątko papież Benedykt XVI dopiero 30 czerwca 2011 roku⁴². Tego samego dnia mianował on nowego administratora apostolskiego *ad nutum Sanctae Sedis* w Pińsku. Został nim główny konsekurator kard. Świątko, abp Tadeusz Kondrusiewicz, wówczas już jego następcą na urzędzie metropolity mińsko-mohylewskiego⁴³.

³⁴ *Annuario Pontificio 1997*, Citta del Vaticano 1997, s. 449.

³⁵ <https://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2003/04/17/0202/00590.html> (dostęp: 30 czerwca 2021).

³⁶ <https://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2004/12/14/0602/01966.html> (dostęp: 30 czerwca 2021).

³⁷ *Annuario Pontificio 1997*, dz. cyt., s. 544.

³⁸ AAS 91 (1999), s. 590.

³⁹ AAS 86 (1994), s. 1011.

⁴⁰ <https://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2004/09/27/0465/01180.html> (dostęp: 30 czerwca 2021).

⁴¹ <https://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2006/06/14/0309/00911.html> (dostęp: 30 czerwca 2021).

⁴² S.M. Królak, *Wierność powołaniu – ksiądz Kazimierz Świątek (1914–2011)*, dz. cyt., s. 177.

⁴³ [https://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2011/06/30/0410/01033.html#NOMINA%20DELL%E2%80%99AMMINISTRATORE%20APOSTOLICO%20AD%20NUTUM%20SANCTAE%20SEDIS%20DI%20PINSK%20\(BIELORUSSIA\)](https://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2011/06/30/0410/01033.html#NOMINA%20DELL%E2%80%99AMMINISTRATORE%20APOSTOLICO%20AD%20NUTUM%20SANCTAE%20SEDIS%20DI%20PINSK%20(BIELORUSSIA)) (dostęp: 30 czerwca 2021).

3. Nominacja metropolity gnieźnieńskiego i prymasa Polski

Abp Józef Kowalczyk urodził się 28 sierpnia 1938 roku w Jadownikach Mokrych w diecezji tarnowskiej. Po ukończeniu Wyższego Seminarium Duchownego Hosianum w Olsztynie i święceniach kapłańskich w 1962 roku został inkardynowany do diecezji warmińskiej. Będąc neoprezbiterem, pracował jako wikariusz w parafii Świętej Trójcy w Kwidzynie. Został skierowany na studia prawa kanonicznego na KUL w Lublinie oraz na Papieski Uniwersytet Gregoriański w Rzymie, gdzie uzyskał doktorat z prawa kanonicznego. W Rzymie ukończył trzyletnie studium przy Trybunale Apostolskim Roty Rzymskiej, uzyskując tytuł adwokata. Uzyskał również tytuł archiwisty w Szkole Archiwistyki Watykańskiej. W latach 1969–1978 pracował w Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów. W latach 1976–1978 towarzyszył ówczesnemu nuncjuszowi apostolskiemu ds. specjalnych poruczeń Luigiemu Poggi (1917–2010) w jego podróżach służbowych. W latach 1978–1989 organizował sekcję polską w Sekretariacie Stanu Watykanu i był za nią odpowiedzialny. 26 sierpnia 1989 roku został mianowany pierwszym po zakończeniu II wojny światowej nuncjuszem apostolskim w Rzeczypospolitej Polskiej i arcybiskupem tytularnym Heraklei. Sakrę biskupią przyjął w bazylice św. Piotra w Watykanie. Głównym konsekratorem był papież Jan Paweł II, a współkonsekratorami abp Edward Cassidy (1924–2021), wówczas substytut ds. ogólnych w Sekretariacie Stanu Stolicy Apostolskiej, oraz abp Francesco Colasuonno (1925–2003), wówczas odpowiedzialny za stałe kontakty Stolicy Apostolskiej z Polską. 6 grudnia 1989 roku złożył listy uwierzytelniające na ręce ówczesnej głowy polskiego państwa. Wraz z Krzysztofem Skubiszewskim (1926–2010), ówczesnym ministrem spraw zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej, był negocjatorem i sygnatariuszem konkordatu ze Stolicą Apostolską, podpisanego 28 lipca 1993 roku, a ratyfikowanego przez polski parlament 23 lutego 1998 roku⁴⁴. Koordynował wizyty papieskie w Polsce Jana Pawła II oraz Benedykta XVI w 2006 roku. Został mianowany 8 maja 2010 roku arcybiskupem metropolitą gnieźnieńskim i prymasem Polski przez Benedykta XVI w wieku 71 lat⁴⁵. Konkordat polski z 1993 roku przewiduje w art. 7, p. 2 swobodne mianowanie i odwoływanie biskupa przez Stolicę Apostolską⁴⁶. W p. 3 tego artykułu konkordat domaga

⁴⁴ AAS 90 (1998), s. 310–329.

⁴⁵ AAS 102 (2010), s. 363.

⁴⁶ „2. Mianowanie i odwoływanie biskupów należy wyłącznie do Stolicy Apostolskiej”; AAS 90 (1998), s. 315. Por. W. Góralski, *Gwarancje otrzymane przez Kościół katolicki w Konkordacie z 1993 r.*, „Kieleckie Studia Teologiczne” 8 (2009), s. 49.

się obywatelstwa polskiego od kandydata, co zostało spełnione⁴⁷. Dodatkowy wymóg jest postawiony przy nominacji biskupa diecezjalnego i wiąże się z powiadomieniem poufnym rządu polskiego o zatwierdzonej kandydaturze⁴⁸.

Archidiecezja gnieźnieńska kanonicznie istniejąca od roku 1000 w omawianym okresie mała powierzchnię całkowitą 8 100 km², liczba mieszkańców wynosiła 678 847, z czego katolików obrządku łacińskiego było 662 600. Dzielą się na 266 parafii, w których pracowało 539 kapłanów diecezjalnych i 40 zakonnych oraz 232 siostry zakonne⁴⁹. Biskup pomocniczy został ustanowiony jeszcze za poprzedniego rządcy i był nim bp Wojciech Polak, a 24 listopada 2012 roku przydzielony został kolejny biskup pomocniczy – bp Krzysztof Wętkowski⁵⁰. Po ukończeniu przez abpa Józefa Kowalczyka 75 lat papież Franciszek 17 maja 2014 roku przyjął jego rezygnację w myśl kan. 401 § 1⁵¹.

4. Nominacja arcybiskupa Aten

Ks. Sevastianos Rossolatos (gr. Σεβαστιανός Ροσσολάτος) urodził się 19 czerwca 1944 roku. Jako kapłan diecezji sirosko-meloskiej (gr. Σύρου [και Μήλου]) został mianowany 12 sierpnia 2014 roku przez papieża Franciszka w wieku 70 lat arcybiskupem Aten, podległym bezpośrednio Stolicy Apostolskiej i stolicy Republiki Greckiej, oraz administratorem apostolskim *ad nutum sanctae Sedis* archidiecezji Rodos w tym samym kraju⁵². Sakrę biskupią przyjął 25 października 2014 roku. Głównym konsekratorem był abp Nikólaos Foscolos, metropolita senior Aten, a współkonsekratorami byli bp Franghíscos Papamanólis OFMCap, biskup senior diecezji sirosko-meloskiej, oraz abp Ni-kólaos Printesis, metropolita Naxos, Andros, Tinos i Myconos.

Początki organizacji kościelnej łacińskiej w Atenach sięgają XIII wieku, jednak wraz z ekspansją turecką struktura ta upadła. W XIX wieku organ urzęd-

⁴⁷ „3. Stolica Apostolska będzie mianować biskupami w Polsce duchownych, którzy są obywatelami polskimi”; AAS 90 (1998), s. 315.

⁴⁸ „4. W odpowiednim czasie poprzedzającym ogłoszenie nominacji biskupa diecezjalnego Stolica Apostolska poda jego nazwisko do poufnej wiadomości Rządu Rzeczypospolitej Polskiej. Dołożone zostaną starania, aby to powiadomienie nastąpiło możliwie wcześniej”; tamże. Zob. W. Góralski, W. Adamczewski, *Konkordat między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską z 28 lipca 1993 r.*, Płock 1994, s. 45.

⁴⁹ Instytut Statystyki Kościoła Katolickiego, Główny Urząd Statystyczny, *Kościół katolicki w Polsce 1991–2011. Rocznik statystyczny*, Warszawa 2014, s. 49.

⁵⁰ AAS 104 (2012), s. 1108.

⁵¹ <https://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2014/05/17/0353/00787.html> (dostęp: 30 czerwca 2021).

⁵² <https://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2014/08/12/0567/01245.html> (dostęp: 30 czerwca 2021).

dowy Stolicy Apostolskiej poinformował, że papież Pius IX na konsystorzu w Watykanie 17 września 1875 roku powierzył stolicę metropolitalną w Atenach dotychczasowemu biskupowi Tinos-Mykonos Janowi Marangó (1833–1891), który poprzez adwokata konsystorialnego otrzymał paliusz⁵³. Jego następcą Giuseppe Zaffino został przeniesiony z archidiecezji Naxos decyzją brewe papieża Leona XIII i ustanowiony metropolitą Aten na tajnym konsystorzu w Watykanie 11 lipca 1892 roku⁵⁴. Również w związku z tą nominacją został przekazany paliusz⁵⁵. Stolica Apostolska dosyć szybko odeszła od nadawania urzędu metropolity arcybiskupom Aten. Pierwszym z nich został o. Gaetano Maria de Angelis OFM (1848–1900) na konsystorzu z 29 listopada 1895 roku w Watykanie. Papież przekazał mu stolicę arcybiskupią w Atenach w formie brewe⁵⁶. Kolejnym rządcą Aten był mianowany w 1900 roku bp Antonios Delenda (1860–1911), wcześniej biskup diecezji Korfu. Papież Pius X przez Kongregację ds. Rozkrzewiania Wiary mianował Pierre'a Petita AA (1868–1927) brewe z 4 marca 1912 roku arcybiskupem Aten i delegatem apostolskim dla Królestwa Grecji⁵⁷. Po przyjęciu jego rezygnacji z urzędowania papież Pius XI dekretem Kongregacji ds. Rozkrzewiania Wiary z 25 stycznia 1927 roku mianował ks. Giovanniego Battistę Filippucciego arcybiskupem Aten⁵⁸. Papież Pius XII dekretem Kongregacji ds. Kościołów Wschodnich z 22 lutego 1947 roku mianował ks. Marco Sigalę (1882–1950) arcybiskupem Aten⁵⁹. Ten sam papież dekretem Kongregacji ds. Kościołów Wschodnich z 11 marca 1953 roku mianował ks. Mariosa Macrionitisa SJ (gr. Μάριος Μακρυωνίτης) nowym arcybiskupem Aten⁶⁰. Papież Jan XXIII mianował arcybiskupem Aten ks. Venedictosa Printesisa (gr. Βενέδικτος Πρίντεζης) (1917–2008) na tajnym konsystorzu w Watykanie 14 grudnia 1959 roku⁶¹. Przez pełnomocnika była wniesiona prośba o paliusz metropolitalny dla arcybiskupa Aten z tą samą datą⁶². Papież Paweł VI 25 czerwca 1973 roku mianował ks. Nicolaosa Foscolosa (gr. Νικόλαος Φώσκολος) (ur. 1936) arcybiskupem Aten. Przez pełnomocnika wniesiona została prośba o przyznanie paliusza metropolitalnego dla

⁵³ ASS 8 (1874–1875), s. 629.

⁵⁴ ASS 25 (1892–1893), s. 26.

⁵⁵ Tamże, s. 28.

⁵⁶ ASS 28 (1895), s. 330.

⁵⁷ AAS 4 (1920), s. 273.

⁵⁸ AAS 19 (1927), s. 101.

⁵⁹ AAS 39 (1947), s. 459.

⁶⁰ AAS 45 (1953), s. 305.

⁶¹ AAS 52 (1960), s. 13.

⁶² Tamże, s. 22.

niego na tajnym konsystorzu w Watykanie z 31 grudnia 1973 roku⁶³. W ten sposób utrzymał się status archidiecezji w Atenach bezpośrednio podległej Stolicy Apostolskiej.

Obecny arcybiskup Aten jest przewodniczącym Konferencji Episkopatu Grecji⁶⁴.

Zgodnie z art. 3, p. 1 konstytucji Republiki Greckiej z 1975 roku, dominującą tam religią jest Wschodnioprawosławny Kościół Chrystusowy⁶⁵. Państwo zachowało charakter wyznaniowy w wersji zmodernizowanej⁶⁶. Ustawa zasadnicza zaznacza dalej w p. 2, że ustrój wyznaniowy wprowadzony w niektórych częściach kraju nie jest sprzeczny z punktem poprzednim. Stąd nominacje biskupów katolickich w tym kraju wymagają zgody władz państwowych⁶⁷. 14 grudnia 2014 roku uchwalona została ustawa 4301/2014 Organization of the Legal Form of Religious Communities and their organizations in Greece („Struktura form prawnych wspólnot religijnych oraz ich organizacji w Grecji”). Dokument ten definiuje kościelną osobowość prawną, różną od wyznania prawosławnego w art. 12⁶⁸. Kościół rzymskokatolicki w Republice Greckiej został uznany za osobę prawną prawa prywatnego z siedzibą w Atenach w art. 13, p. 1⁶⁹. Działalność tak rozumianego podmiotu jest realizowana na podstawie przepisów Kodeksu prawa kanonicznego.

⁶³ AAS 64 (1974), s. 61.

⁶⁴ <https://www.cathecclesia.gr/hellas/index.php/bishops-conference> (dostęp: 30 czerwca 2021).
Konstytucja Grecji, tłum. G. i W. Uliccy, wyd. 2 zm. i uaktual., Warszawa 2005, s. 299.

⁶⁵ J. Krukowski, *Konkordaty współczesne, doktryna, teksty (1964–1994)*, Warszawa 1995, s. 46.

⁶⁶ Tamże.

⁶⁷ „1. A »Church« (Ecclesia) is the association of at least three religious legal persons of the same religion with Episcopal or Council structure or any other central structure; it operates upon its statute and is administered by elected or appointed, individual or collective, bodies. To acquire a legal personality and to be registered in the special Register a joint request of the religious legal persons must be filed in the First Instance Court of the seat of the Ecclesia. The instrument of incorporation, its statute, the confession of faith of the three religious persons and the names of the members of the administrative board which necessarily consists of religious ministers of its members are attached in the request. The provisions in force for the religious legal persons apply accordingly to the Ecclesia. The indication »Ecclesiastical Legal Person« shall be included in the name”; https://www.minedu.gov.gr/publications/docs2018/Law_4301_Organization_of_the_legal_form_of_religious_communities_in_Greece.pdf (dostęp: 30 czerwca 2021).

⁶⁸ „1. The »Catholic Church in Greece« seated in Athens whose superior authority is the »Catholic Bishops’ Conference of the Catholic Hierarchy in Greece« is recognized as »ecclesiastical« legal person of private law and the following religious communities (Dioceses, Parishes, Monasteries) which are intrinsically linked to the Catholic Church and their internal organization and functioning is governed by the Canon Law of the Catholic Church are recognized as religious legal persons of private law. The abovementioned entities are recognized as own legal entities of private law, with no further formalities and with no need

Od 25 kwietnia 1980 roku Stolica Apostolska posiada nuncjaturę w Atenach⁷⁰.

Według statystyk z 2018 roku, powierzchnia archidiecezji Ateny wynosi 46 775 km², na której zamieszkiwało wówczas 6 140 800 ludzi, z czego 100 000 katolików obrządku łacińskiego. Archidiecezja dzieli się na 14 parafii i jedną samodzielną placówkę misyjną. Pracowało tam 22 kapłanów diecezjalnych i 18 kapłanów zakonnych, trzech diakonów stałych, 36 braci zakonnych i 44 siostry zakonne. Do stanu duchownego przygotowywało się trzech kandydatów⁷¹.

5. Nominacja biskupa w Galway and Kilmacduagh w Republice Irlandii

Ks. Brendan Kelly urodził się 21 maja 1946 roku w Ballinakill, jako kapłan diecezji w Republice Irlandii po święceniach zajmował się pracą edukacyjną w irlandzkich szkołach średnich. W latach 1986–1995 był przełożonym Our Lady's College w Gort. Następnie w latach 1995–1996 zaangażował się w ruch Arka we Francji, zrzeszający osoby niepełnosprawne i ich opiekunów. W latach 1996–2003 był proboszczem w Lisdoonvarna, Co Clare. W 2002 roku został kanonikiem kapituły katedralnej i dziekanem dekanatu Kilfenora.

W latach 2003–2007 był proboszczem Spiddal, a od 2006 roku także wikariuszem generalnym diecezji Galway and Kilmacduagh. Został mianowany 20 listopada 2007 roku przez papieża Benedykta XVI biskupem diecezjalnym w Achonry w prowincji kościelnej Tuam. Sakrę biskupią uzyskał 27 stycznia 2008 roku w tamtejszej katedrze. Głównym konsekratorem był kard. Seán Baptist, metropolita Armagh, a współkonsekratorami abp Michael Neary, metropolita Tuam, oraz bp Thomas Flynn, emerytowany biskup diecezji Achonry.

to follow the procedures as imposed by articles 3 and 12, even if the minimum number of members or religious legal persons imposed by previous articles does not exist. [A detail list of the recognized religious legal persons of the Catholic Church follows] 2. Within a twelve month exclusive term from the publication of this Law in the Official Gazette of the Hellenic Republic, the aforementioned legal persons must submit – through the Catholic Bishops' Conference of the Catholic Hierarchy in Greece – a request supported with the documents provided for in articles 3 and 12 as well as a description of the territorial area of each legal person. The request shall be submitted to the First Instance Court of their seat in order to get automatically registered in the Register of religious legal entities. An instrument of incorporation and a statute signed by all the members of the legal persons are submitted if available. The registration shall be effectuated by an Act of the President of the Court. After the twelve month term no public service shall transact with the legal entities if they are not registered in the relevant Register”;

⁷⁰ AAS 72 (1980), s. 373.

⁷¹ <http://www.gcatholic.org/dioceses/diocese/athe0.htm> (dostęp: 30 czerwca 2021).

11 grudnia 2017 roku został mianowany przez papieża Franciszka biskupem diecezjalnym swojej rodzimej diecezji Galway and Kilmacduagh, także w prowincji kościelnej Tuam, mając skończone 71 lat⁷². Diecezja Galway, utworzona 26 kwietnia 1831 roku przez papieża Grzegorza XVI konstytucją apostolską *Sedium episcopaliū erectiones*⁷³, została przez papieża Leona XIII połączona z diecezją Kilmacduagh, tworząc diecezję Galway and Kilmacduagh, a diecezja Kilfenora została przekazana w administrację jej rządcy w brewe z 1883 roku⁷⁴.

Republika Irlandii w swojej ustawie zasadniczej z 1 lipca 1937 roku zapewnia swoim obywatelom wolność religijną. W art. 44, p. 2, 5° każde wyznanie ma konstytucyjnie zagwarantowane prawo do posługiwania się własnym porządkiem legislacyjnym⁷⁵. Mimo że jest to kraj katolicki, nie zawarł on ze Stolicą Apostolską konkordatu. Od roku 1929 nieprzerwanie istnieje nuncjatura apostolska w Dublinie.

Współcześnie diecezja Galway and Kilmacduagh jest to jednostka kościelna o powierzchni 2 610 km², licząca 122 466 mieszkańców, w tym 111 584 katolików. Dzieli się na 39 parafii, w których pracowało w 2017 roku 58 kapłanów diecezjalnych, 37 kapłanów zakonnych, bez diakonów stałych, 55 profesów zakonnych i 228 siostr zakonnych⁷⁶.

6. Nominacja biskupa Jaén w Królestwie Hiszpanii

Ks. Amadeo Rodríguez Magro urodził się 12 marca 1946 roku w San Jorge de Alor w prowincji di Badajoz, Extremadura, w archidiecezji Mérida-Badajoz w Królestwie Hiszpanii. Studiował w wyższym seminarium duchownym w Badajoz i uzyskał święcenia kapłańskie w 1970 roku dla diecezji Mérida-Badajoz. W latach 1983–1986 uzyskał licencjat z katechetyki na Papieskim Uniwersytecie Salezjańskim w Rzymie. Pracował duszpastersko, następnie został mianowany dyrektorem działu katechetycznego kurii i wikariuszem biskupim ds. nauczania. Był wykładowcą akademickim w wyższym seminarium duchownym w Badajoz oraz w centrum studiów teologicznych w tym mieście.

⁷² <https://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2017/12/11/0887/01902.html> (dostęp: 30 czerwca 2021).

⁷³ *Bullarii Romani continuatio*, t. 19, red. R. Segreti, Romae 1867, s. 10–12.

⁷⁴ ASS 16 (1883–1884), s. 73.

⁷⁵ „5° every religious denomination shall have the right to manage its own affairs, own, acquire and administer property, movable and immovable, and maintain institutions for religious or charitable purposes”; *Bunreacht na hÉireann Constitution of Ireland*, Dublin 2020, s. 176. Por. C. Garcimartín, *Religion and the Secular State in Ireland*, w: *Religion and the Secular State: National Reports*, red. J. Martínez-Torrón, C. Durham, Madrid 2015, s. 409.

⁷⁶ <https://www.galwaydiocese.ie/clergy-parishes> (dostęp: 30 czerwca 2021).

Był profesorem na Wydziale Teologii w Extremadura. Pełnił funkcję sekretarza generalnego synodu diecezjalnego, a także sekretarza metropolii Mérida-Badajoz. Ustanowiono go również wikariuszem generalnym archidiecezji Mérida-Badajoz. 3 lipca 2003 roku został mianowany przez Jana Pawła II biskupem diecezjalnym Plasencia w prowincji kościelnej Mérida-Badajoz. Sakrę biskupią przyjął 31 sierpnia 2003 roku. Głównym konsekratorem był abp Manuel Monteiro de Castro, nuncjusz apostolski w Madrycie, współkonsekratorami zaś abp Antonio Montero Moreno, metropolita Mérida-Badajoz, i bp Carlos López Hernández, biskup Salamanki.

Decyzją papieża Franciszka z 9 kwietnia 2016 roku został mianowany biskupem Jaén w prowincji kościelnej Granady, mając 70 lat⁷⁷. Królestwo Hiszpanii jest krajem konkordatowym na mocy układu podpisanego przez Stolicę Apostolską reprezentowaną przez kard. Jeana Villota (1905–1979), watykańskiego sekretarza stanu, i państwo hiszpańskie reprezentowane przez premiera rządu Marcelina Oreję Aguirre 28 lipca 1976 roku⁷⁸. Dokument został ratyfikowany 20 sierpnia 1976 roku i obowiązuje do dziś. W art. I, p. 1 przewiduje on, że Stolica Apostolska ma wyłączną kompetencję do mianowania arcybiskupów i biskupów⁷⁹. W p. 2 postanawia jednak, że zanim przystąpi się do mianowania arcybiskupów, biskupów rezydencjalnych, biskupów koadiutorów z prawem następstwa, rząd hiszpański zostanie powiadomiony o nazwisku desygnowanego. W przypadku wniesienia zastrzeżeń natury „polityki ogólnej” (np. obawa o brak akceptacji niektórych zapisów ustawodawstwa krajowego przez kandydata na biskupa) przez rząd Stolica Apostolska rozważy je. Jeśli rząd hiszpański nie wniesie takich zastrzeżeń w ciągu 15 dni, wówczas uznaje się, że nic nie stoi na przeszkodzie do wystawienia odpowiedniej nominacji. Obie strony zostały zobowiązane do zachowania tajemnicy w odpowiednim postępowaniu⁸⁰. Nuncjatura apostolska w Królestwie Hiszpanii istnieje od XVI wieku.

⁷⁷ <https://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2016/04/09/0248/00558.html> (dostęp: 30 czerwca 2021).

⁷⁸ AAS 68 (1976), s. 509–512. Tekst polski: J. Krukowski, *Konkordaty współczesne*, dz. cyt., s. 304–305.

⁷⁹ „Nominacja arcybiskupów i biskupów należy do wyłącznej kompetencji Stolicy Apostolskiej”; J. Krukowski, *Konkordaty współczesne*, dz. cyt., s. 304–305.

⁸⁰ „2. Stolica Apostolska, zanim przystąpi do nominacji arcybiskupów i biskupów rezydencjalnych oraz koadiutorów z prawem następstwa, zawiadomi Rząd Hiszpański o nazwisku desygnowanego, w wypadku w którym ze swej strony Rząd zgłosi ewentualne zastrzeżenie konkretne o charakterze polityki ogólnej, ich ocena należy do roztropnego rozważenia przez Stolicę Apostolską. Uznaje się, że nie ma zastrzeżeń, jeśli Rząd nie ujawni ich w terminie 15 dni. W odpowiednim postępowaniu będzie zachowana tajemnica przez obie strony”; tamże.

Diecezja Jaén powstała w VII wieku. Obejmuje obszar 13 498 km², całkowitą liczbę mieszkańców w 2016 roku szacowano na 670 700, z czego 666 700 to katolicy. Dzieli się na 200 parafii, w których pracuje łącznie 273 kapłanów, dwóch diakonów stałych oraz 441 osób konsekrowanych⁸¹.

7. Nominacja metropolity w Tiranë-Durrës w Republice Albanii

George Frendo OP urodził się 4 kwietnia 1946 roku w Qormi na Malcie, otrzymał na chrzcie imię Anthony. Wstąpił do Zakonu Kaznodziejskiego w 1962 roku i ukończył studia filozoficzno-teologiczne w Kolegium Filozoficzno-Teologicznym w Rabacie na Malcie, w roku 1967 złożył uroczystą profesję zakonną, a w 1969 otrzymał święcenia kapłańskie. Studiował na Papieskim Uniwersytecie św. Tomasza w Rzymie i uzyskał doktorat z prawa kanonicznego w 1973 roku. Po powrocie na Maltę był nauczycielem akademickim w kolegium dominikańskim w Rabacie i na Wydziale Teologii na Malcie. W latach 1974–1996 pełnił w swoim zakonie funkcje mistrza nowicjuszy, przeora konwentu, proboszcza. Zadania powierzała mu też archidiecezja maltańska: obrońcy węzła i sędziego trybunału międzydiecezjalnego II instancji. W latach 1992–1996 był przewodniczącym Rady Wyższych Przełożonych Zakonnych na Malcie. Od roku 1997 przebywał w Republice Albanii. W roku 1998 został ustanowiony wikariuszem generalnym archidiecezji w Tiranie, a od 2001 roku był wikariuszem sądowym trybunału międzydiecezjalnego I instancji. Od 1999 do 2005 roku pełnił urząd przewodniczącego Rady Wyższych Przełożonych Zakonnych w Republice Albanii. W latach 2001–2005 był członkiem rady wykonawczej Unii Konferencji Europejskiej Wyższych Przełożonych Zakonnych. Decyzją Benedykta XVI 7 lipca 2006 roku został ustanowiony biskupem pomocniczym archidiecezji Tiranë-Durrës w stolicy Republiki Albanii⁸². Sakrę biskupią otrzymał jako biskup tytularny Buhrorotum 23 września 2006 roku. Głównym konsekratorem był abp Rrok Kola Mirdita, metropolita Tiranë-Durrës, współkonsekratorami zaś abp John Bulaitis, tamtejszy nuncjusz apostolski, oraz abp Joseph Mercieca, metropolita Malty. 17 listopada 2016 roku papież Franciszek mianował go w wieku 70 lat arcybiskupem metropolitą Tiranë-Durrës⁸³. Papież Jan Paweł II motu proprio *Commodioribus iam exstantibus* z 7 września 1991 roku ustanowił nuncjaturę apostolską w Tiranë⁸⁴.

⁸¹ <https://kriplit.com/dicesis-de-jan/> (dostęp: 30 czerwca 2021).

⁸² AAS 98 (2006), s. 579.

⁸³ AAS 108 (2016), s. 1446; <https://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2016/11/17/0831/01857.html> (dostęp: 30 czerwca 2021).

⁸⁴ AAS 84 (1992), s. 10–11.

Republika Albanii reprezentowana przez premiera rządu Pandeli Majko zawarła 23 marca 2002 roku konkordat ze Stolicą Apostolską, reprezentowaną przez nuncjusza apostolskiego w Tiranie abpa Johna Bulaitisa (1933–2010)⁸⁵. Układ ten wszedł w życie 21 września 2003 roku. W art. 5 gwarantowana jest wolność wykonywania misji Kościoła w jednostkach hierarchicznych. Papież ma wolne prawo ustanawiania biskupów diecezjalnych i administratorów apostolskich. Przed ogłoszeniem jednak nominacji Stolicy Apostolskiej nazwisko kandydata jest podawane do wiadomości prezydenta Republiki Albanii za pośrednictwem Ministerstwa Spraw Zagranicznych⁸⁶.

Jan Paweł II konstytucją apostolską *Solet Apostolica Sedes* z 25 stycznia 2005 roku zmienił nazwę dotychczasowej archidiecezji istniejącej od XIII wieku z Durrës-Tiranë na Tiranë-Durrës. Ustanowił również prowincję kościelną z sufraganiami: diecezją Rrëshen oraz administracją apostolską południowej Albanii⁸⁷. Archidiecezja Tiranë-Durrës ma powierzchnię 2 263 km², w roku 2018 całkowita liczba ludności wynosiła 1 248 700, z czego katolików łącznie było 138 640. Dzieliła się na 20 parafii, w których pracowało pięciu kapłanów diecezjalnych i 32 kapłanów zakonnych, 34 profesorów zakonnych oraz 106 sióstr zakonnych⁸⁸.

8. Uprawnienia kapituł katedralnych w Konfederacji Szwajcarskiej do wyboru nowego biskupa diecezjalnego

Na mocy konkordatu zawartego w Wiedniu–Aschaffenburgu 17 lutego 1448 roku między papieżem Mikołajem V i cesarzem Fryderykiem III diecezja Chur została podniesiona do rangi księstwa Rzeszy Niemieckiej, zaś jej kapituła katedralna nabyła prawo wyboru nowego biskupa⁸⁹. W ciągu wieków reali-

⁸⁵ AAS 94 (2002), s. 660–664.

⁸⁶ „Article 5. The competent ecclesiastical authority has the right to create the structures proper to the Church, in particular to erect and modify ecclesiastical juridical persons, in accordance with Canon Law and in respect of Albanian legislation. The Holy See will freely choose an ecclesiastic for the office of Bishop or of Apostolic Administrator, who may be a Bishop. Before publishing the appointment of a Bishop or of an Apostolic Administrator the Holy See will, out of courtesy and in confidence, inform the President of the Republic of Albania through the Ministry of Foreign Affairs”; tamże, s. 661–662.

⁸⁷ AAS 97 (2005), s. 131–132.

⁸⁸ <http://www.gcatholic.org/dioceses/diocese/tira0.htm> (dostęp: 30 czerwca 2021).

⁸⁹ S. Stocker, *Das Bischofswahlrecht und das Privileg des Churer Domkapitels*, „Schweizerische Kirchenzeitung” 31–32 (2008), s. 508. Ks. dr Stephan Stocker (1960–2016), prałat kanonik, kapłan diecezji Chur, był w służbie dyplomatycznej Stolicy Apostolskiej na placówkach w Kamerunie, Szwecji, Niemczech i Niderlandach, a później w sekcji Sekretariatu Stanu ds. Kontaktów z Państwami.

zacja tego zadania napotykała trudności natury politycznej z uwagi na wpływy Habsburgów, a także Tyrolu⁹⁰. Po rozwiązaniu Świętego Cesarstwa Rzymskiego Narodu Niemieckiego w 1806 roku kapituła katedralna w Chur nadal dokonywała wyboru nowego biskupa diecezjalnego w przypadku wystąpienia wakatu, zaś Biskup Rzymu każdorazowo go prekonizował⁹¹. Kapituła katedralna wcześniej z biskupem urzędującym przygotowywała skład tern, które następnie były opiniowane w Stolicy Apostolskiej i po uzyskaniu aprobaty przedstawione pod głosowania⁹². Praktyka ta nie miała zastosowania przy nominacji biskupów koadiutorów tej diecezji⁹³. Z upoważnienia papieża Piusa XII Kongregacja Konsystorialna dekretem *Etsi salva* z 28 czerwca 1948 roku⁹⁴ nadała przywilej wyboru biskupa przez kapitułę katedralną z Chur, kiedy obowiązywał już KPK z 1917 roku⁹⁵. Zatem spośród trzech diecezji szwajcarskich, których kapituły katedralne mogą wybrać nowego biskupa diecezjalnego, tylko diecezja Chur nie posiada ani konkordatu, ani prawa do tej czynności prawnej. Z woli Stolicy Apostolskiej uprawnienie to jest przywilejem.

Obecny KPK z 1983 roku w kan. 4 zezwala na wykonywanie przywilejów apostolskich⁹⁶. W odróżnieniu od dwóch pozostałych diecezji szwajcarskich Bazylea oraz Sankt Gallen, które przedstawiają Stolicy Apostolskiej listy sześciu kandydatów do wyboru przez ich kapituły, kapituła katedralna w Chur prezentuje nazwiska tylko trzech duchownych i spośród nich wybiera swojego pasterza⁹⁷. Podmiot ten nie jest związany kandydaturami pochodzącymi z duchowieństwa diecezji. Przykładem może być wybór biskupa diecezjalnego Lozanny, Genewy i Fryburga Amédée Graba OSB (1930–2019), zatwierdzony następnie przez papieża Jana Pawła II 12 czerwca 1998 roku⁹⁸.

⁹⁰ *Eröffnung der Wahrheit / Welche von einem unparteyschen Patriotischen Gemüth der gesamt löblichen Republic gemeyner drey Bünd in hohen Rhaetia über den publicierten kurzen Entwurff oder Extract= und Compendium der Rechtstamen/ so ein Löblicher Gotteshaus= Bund gegen das Reichs. Fürstl. Hoch= Stüfft und Bisthum ChurPuncto Electionis zu haben vermeinet/ nach dem unverfälschten Grund viler sub fide publica geschlossenen Pactorum, Conventionum, und Tractaten zu allgemeinen Wohlfahrt vorgestellt wird, [b.m.w.] 1729, s. 19n.*

⁹¹ S. Stocker, *Das Bischofswahlrecht...*, dz. cyt., s. 509.

⁹² Tamże, s. 510.

⁹³ Tamże.

⁹⁴ Tekst łaciński i niemiecki: *Schweizerische Kirchenrechtsquellen / Sources du droit ecclésial suisse, III: Konkordate und weitere Verträge / Concordats et autres accords, Beiheft 5 / Cahier 5*, red. C. Winzler, Lausanne 2004, nr 12, s. 108–109.

⁹⁵ S. Stocker, *Das Bischofswahlrecht...*, dz. cyt., s. 510.

⁹⁶ Tamże, s. 511.

⁹⁷ Tamże, s. 521.

⁹⁸ AAS 90 (1998), s. 555.

Uprawnienie do wyboru nowego biskupa diecezjalnego ma także kapituła katedralna w Sankt Gallen. Pius VII konstytucją apostolską *Ecclesias quae antiquitate* z 2 lipca 1823 roku utworzył diecezję Sankt Gallen w Konfederacji Szwajcarskiej i połączył ją unią *aeque principaliter* z sąsiadującą z nią diecezją Chur. W przypadku wakatu urzędu biskupa diecezjalnego połączone kapituły katedralne obu diecezji miały wybrać wspólnego pasterza. Proces informacyjny kandydata miał realizować nuncjusz apostolski w Lucernie⁹⁹. W ten sposób prawo do wyboru nowego biskupa diecezji Sankt Gallen zostało rozciągnięte na tamtejszą kapitułę katedralną. 7 listopada 1845 roku zawarto konkordat między papieżem Grzegorzem XVI, reprezentowanym przez abpa Girolamo D'Andreę (1812–1868), nuncjusza apostolskiego w Lucernie, z Wysoką Radą Kantonu Sankt Gallen, reprezentowaną przez jej członka Gallusa Jakoba Baumgartnera (1797–1869) oraz Leonharda Gmüra (1808–1877), członka katolickiej rady administracyjnej, w sprawie reorganizacji diecezji o tej nazwie¹⁰⁰. Ostatecznie Stolica Apostolska nie ratyfikowała tego konkordatu. W Konfederacji Szwajcarskiej istnieje ograniczona zdolność kantonów do zawierania umów międzynarodowych¹⁰¹. W roku 1847 rozwiązana została unia personalna *aeque principalite* między diecezjami Chur i Sankt Gallen. Decyzją kolejnego papieża, Piusa IX, zawartą w konstytucji apostolskiej *Instabilis rerum humanarum natura* z 8 kwietnia tegoż roku konkordat został usankcjonowany¹⁰². W § 15 ustalono, że poza przewidywanymi przez prawo kanoniczne wymogami do objęcia urzędu biskupa diecezjalnego Stolica Apostolska nałożyła dodatkowo: przynajmniej pięcioletni staż pracy kapłańskiej i pochodzenie z duchowieństwa Sankt Gallen, wykazanie się wieloletnią działalnością duszpasterską, nauczaniem akademickim albo udziałem w zarządzaniu diecezją w ramach obowiązującego prawa Konfederacji Szwajcarskiej¹⁰³. Papież udzielił kapitule na przyszłość specjalnego prawa wyboru biskupa diecezjalnego spośród jej członków w ciągu trzech miesięcy od wystąpienia wakatu stolicy biskupiej w Sankt Gallen. Po rozpoznaniu kanonicznego wyboru i zdatności kandydata Biskup Rzymu i jego następcy mieli zatwierdzać biskupa elekta¹⁰⁴. Ta regulacja prawna obowiązuje do dziś, przy czym Rada Państwa Kantonu

⁹⁹ *Bullarii Romani continuatio*, red. R. Segreti, t. 15, Romae 1833, s. 613.

¹⁰⁰ Tekst łaciński i niemiecki: *Schweizerische Kirchenrechtsquellen*, dz. cyt., nr 13, s. 110–118.

¹⁰¹ R. Bierzanek, J. Symonides, *Prawo międzynarodowe publiczne*, wyd. IV, Warszawa 1995, s. 120–121.

¹⁰² Tekst łaciński i niemiecki zob. *Schweizerische Kirchenrechtsquellen*, dz. cyt., s. 119–138.

¹⁰³ Tamże, s. 130–131.

¹⁰⁴ Tamże.

Sankt Gallen wydała jeszcze, 28 października 1959 roku, rozporządzenie na temat ślubowania biskupa diecezjalnego wobec Konfederacji Szwajcarskiej¹⁰⁵.

Diecezja bazylejska, podobnie jak dwie wcześniej opisane diecezje, miała prawo wyboru swojego biskupa przez kapitułę katedralną. Kandydata zatwierdzał następnie papież. Po upadku Świętego Cesarstwa Rzymskiego Narodu Niemieckiego w 1806 roku prawo to zostało utrzymane. Papież Leon XII w konstytucji apostolskiej *Inter praecipua* z 7 maja 1828 roku nie tylko podtrzymał prawo kapituły katedralnej tej diecezji do wyboru nowego biskupa diecezjalnego w ciągu trzech miesięcy od wystąpienia wakatu urzędu, ale też zaznaczył w § 7, że kandydat winien pochodzić z duchowieństwa tej diecezji¹⁰⁶. Wybór ten miał poprzedzać proces informacyjny o zdatości wskazanej osoby według reguł stosowanych w Konfederacji Szwajcarskiej. Ten stan prawny utrzymał się¹⁰⁷. Rada Konfederacji Szwajcarskiej zawierała ze Stolicą Apostolską umowy dwustronne, obejmujące także sprawy nominacji biskupów. Współcześnie konwencja z 2 maja 1978 roku¹⁰⁸ dotyczyła diecezji bazylejskiej, a w art. 4 treści ślubowania biskupa diecezjalnego przed podjęciem przez niego obowiązków wypływających z urzędu.

Przedstawicielstwo papieskie w Konfederacji Szwajcarskiej istniało już w latach 1586–1873, a siedzibą nuncjatury było miasto Lucerna¹⁰⁹. Od 1 września 1920 roku istnieje nuncjatura apostolska w Bernie¹¹⁰.

9. Nominacja nowego biskupa Chur

Papież Franciszek przedłużył czas urzędowania biskupa diecezjalnego Vitusa Huondera o dwa lata od daty jego 75. urodzin, czyli od 21 kwietnia 2017 roku do Wielkanocy 2019 roku, o czym powiadomiło biuro prasowe diecezji Chur¹¹¹. Po tym czasie poinformowało ono w komunikacie z 22 kwietnia 2019 roku o dalszym przedłużeniu urzędowania tego biskupa na czas nieokreślony na rzecz powołania jego następcy przez Stolicę Apostolską¹¹². Oznaczać

¹⁰⁵ Tamże, s. 139.

¹⁰⁶ *Bullarii Romani continuatio*, red. R. Segreti, t. 17, Romae 1855, s. 360.

¹⁰⁷ Zob. F.X. Bischof, *Kirche, Staat und Gesellschaft in der Westlichen Moderne*, w: *Einführung in die Geschichte des Christentums*, Freiburg–Basel–Wien 2014, s. 294–295.

¹⁰⁸ AAS 70 (1978), s. 468–470. Tekst polski: J. Krukowski, *Konkordaty współczesne*, dz. cyt., s. 409–411.

¹⁰⁹ Zob. U. Fink, *Die Luzerner Nuntiatur 158–1873*, Luzern 1997.

¹¹⁰ AAS 12 (1920), s. 454.

¹¹¹ <https://www.bistum-chur.ch/aktuelleszeit-von-bischof-vitus-huonder/> (dostęp: 30 czerwca 2021).

¹¹² <https://www.bistum-chur.ch/aktuelles/bischof-vitus-huonder-bleibt-vorlaeufig-im-amt-communic/> (dostęp: 30 czerwca 2021).

to mogło albo mianowanie nowego biskupa diecezjalnego, albo powołanie biskupa koadiutora przy urzędującym biskupie Chur. Jednakże już 20 maja 2020 roku papież Franciszek zdecydował o przyjęciu rezygnacji bpa Huondera z jego urzędu i wyznaczeniu administratora apostolskiego *sede vacante et ad nutum Sanctae Sedis*. Został nim bp Peter Bürcher, biskup emeryt diecezji Reykjavik w Republice Islandii, o czym poinformowało biuro prasowe Stolicy Apostolskiej¹¹³. W ten sposób papież Franciszek umożliwił kapitule katedralnej z Chur korzystanie z przywileju papieskiego, jakim jest wybór nowego biskupa diecezjalnego.

Kapituła katedralna z Chur na posiedzeniu 23 listopada 2020 roku na mocy tego przywileju odniosła się do listy trzech kandydatów. Katolickie Centrum Medialne z siedzibą w Zurychu (niem. Katholisches Medienzentrum) opublikowało na swojej stronie internetowej kompletny protokół z tego posiedzenia¹¹⁴. Wynika z niego, że na owej liście znajdowali się następujący Szwajcarzy: ks. Joseph Maria Bonnaimanin, kapłan prałatury personalnej Opus Dei i kanonik kapituły katedralnej z Chur, Mauro Lepori OCist, generał swojego zakonu, oraz Vigeli Monn OSB, opat klasztoru Disentis na terytorium diecezji Chur. Członkowie kapituły katedralnej zgromadzeni na posiedzeniu podzielili się na dwie frakcje. Jedna utrzymywała, że żaden z kandydatów nie ma doświadczenia w prowadzeniu parafii i nie zna złożoności systemu prawa państwowego i kościelnego w diecezji Chur. W dodatku kandydat z grona kapituły miał już skończone 72 lata i wskazywano, że oficjalny czas sprawowania przez niego władzy liczyłby dwa i pół roku, gdyż zgodnie z przepisami KPK winien był złożyć rezygnację z urzędu biskupa diecezjalnego. Postulowano zatem odrzucenie wszystkich trzech kandydatów. Druga frakcja opowiadała się natomiast za poddaniem pod głosowanie poszczególnych kandydatów. W głosowaniu wstępnym okazało się, że kapituła katedralna z Chur odrzuciła ostatecznie proponowanych kandydatów, dlatego też powstał pomysł wniesienia prośby do papieża o dokonanie przez niego wyboru nowego biskupa diecezjalnego.

Biuro prasowe Stolicy Apostolskiej poinformowało 15 lutego 2021 roku o nominacji przez papieża Franciszka nowego biskupa diecezjalnego w Chur, którym został ks. Joseph Maria Bonnaimain¹¹⁵.

¹¹³ <https://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2019/05/20/0432/00875.html#svizzera> (dostęp: 30 czerwca 2021).

¹¹⁴ <https://www.kath.ch/news/domkapitelleaks-das-geheime-protokoll-der-geplatzen-bischofswahl/> (dostęp: 28 czerwca 2021). Należy zaznaczyć, że już przy wyborze biskupa Vitusa Huondera katolickie media w Szwajcarii ujawniły szczegóły z tym związane jeszcze przed papieskim zatwierdzeniem elekta; S. Stocker, *Das Bischofswahlrecht...*, dz. cyt., s. 508.

¹¹⁵ <https://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2021/02/15/0098/00205.html#svizzera> (dostęp: 30 czerwca 21).

Ks. Joseph Maria Bonnemain urodził się 26 lipca 1948 roku w Barcelonie w Królestwie Hiszpanii. Po maturze w 1967 roku studiował medycynę na Uniwersytecie w Zurychu, gdzie zdobył dyplom lekarski i doktorat w 1975 roku. Następnie kontynuował studia filozoficzno-teologiczne w Rzymie. Przyjął święcenia kapłańskie w 1978 roku i został inkardynowany do prałatury personalnej Opus Dei. Studiował prawo kanoniczne na Papieskim Uniwersytecie w Nawarze w Królestwie Hiszpanii i uzyskał doktorat w roku 1980. W trakcie tych studiów podjął zadania duszpasterskie wśród robotników i rolników w Nawarze, a także przy Uniwersytecie Technicznym. Od roku 1981 pracował w kurii biskupiej diecezji Chur w Konfederacji Szwajcarskiej w charakterze sędziego w sądzie biskupim, a od roku 1982 na stanowisku pomocniczego wikariusza sądowego. W latach 1983–1991 był delegatem Stolicy Apostolskiej przy Międzynarodowej Organizacji Zdrowia (WHO) w Genewie. W roku 1985 mianowano go kapelanem szpitala Limmattal w Zurychu. W roku 1989 został oficjałem tej diecezji z nominacji bpa Johannesesa Vonderacha i jego następców: Wolfganga Haasa, Amédée Graba OSB oraz Vitusa Huondera. Od roku 2002 został sekretarzem komisji ds. zbadania nadużyć na tle seksualnym ze strony duchownych, powołanej do życia przy Konferencji Biskupów Szwajcarii. W 2003 roku mianowano go kanonikiem kapituły katedralnej w Chur, w roku 2008 członkiem rady biskupiej tej diecezji, a w 2009 został zaliczony do grona kapelanów honorowych papieża Benedykta XVI. Od roku 2011 był także wikariuszem biskupim ds. podmiotów prawa kościelnego oraz świeckiego w kantonach obejmujących diecezję Chur¹¹⁶. Treść bulli prekonizacyjnej, czyli listu apostolskiego do biskupa z 15 lutego została w tłumaczeniu na język niemiecki opublikowana przez biuro prasowe diecezji Chur¹¹⁷. Dokument nominacyjny wskazuje na naradzenie się papieża z prefektem Kongregacji ds. Biskupów w celu obsadzenia urzędu biskupa diecezjalnego w Chur. Nawiązuje to zatem do zaistniałej sytuacji, kiedy to kapituła katedralna nie dokonała sama wyboru nowego pasterza.

Biuro prasowe diecezji opublikowało kopię pisma prefekta Kongregacji ds. Biskupów do biskupa elekta Chur z 15 lutego 2021 roku¹¹⁸. Dokument ten ma bardzo duże znaczenie. Kard. Marc Quillet porusza w nim kwestię napięć istniejących w diecezji. Mając na uwadze gotowość biskupa elekta do podjęcia zadań pasterskich w Chur, papież Franciszek postanowił o sprawowaniu tego urzędu przez okres co najmniej pięciu lat. Biskup elekt miał bowiem ukoń-

¹¹⁶ <https://press.vatican.va/content/salastampa/en/bollettino/pubblico/2021/02/15/210215b.html> (dostęp: 30 czerwca 2021).

¹¹⁷ <https://www.bistum-chur.ch/aktuelles/text-der-paepstlichen-bulle/> (dostęp: 30 czerwca 2021).

¹¹⁸ Tekst włoski i niemiecki: www.bistum-chur.ch/wp-content/uploads/2021/02/FoglioN120-2016DE-IT.pdf (dostęp: 30 czerwca 2021).

zione 72 lata. Dyspozycja ta uzależniona została od stanu zdrowia nominata, jednakże zwolniła go z obowiązku złożenia rezygnacji z powierzonego urzędu w wieku ukończonych 75 lat, czego domaga się kan. 401 § 1. Kard. prefekt Kongregacji ds. Biskupów polecił przekazać treść pisma wiernym diecezji Chur, co zostało wykonane.

Ks. Joseph Maria Bonnamain przyjął sakrę biskupią w katedrze w Chur 19 marca 2021 roku. Głównym konsekratorem był kard. Kurt Koch, prefekt Papieskiej Rady ds. Popierania Jedności Chrześcijan, a współkonsekratorami byli bp Pierre Bürcher, emerytowany biskup Reykjavik i dotychczasowy administrator apostolski diecezji Chur, oraz bp Felix Gmür, biskup bazylejski. Tego dnia rozpoczęło się urzędowanie bpa Bonnamaina.

Należy zaznaczyć, że obszar diecezji Chur obejmuje ściśle powierzchnię kantonów Gryzonja i Schwyz. Natomiast w kantonach Uri, Obwalden, Nidwalden, Glarus oraz Zurych biskup Chur sprawuje od 1819 roku administrację apostolską nad częściami dawnej diecezji Konstancja. Taki charakter władzy wyraża każdorazowo list apostolski będący bullą prekonizacyjną. Stąd można określić obszar poddany władzy rządzenia biskupa Chur jako całość duszpasterską, w której na co dzień rozporządzenia administracyjne realizuje kuria biskupia wspomnianej diecezji. W 2019 roku miała powierzchnię 12 272 km², z całkowitą liczbą ludności wynoszącą 2 034 514, z czego katolików łacińskich było 663 010. Dzieli się na 309 parafii, w których pracowało wówczas 340 kapłanów diecezjalnych, 162 kapłanów zakonnych, 61 stałych diakonów, 125 asystentów pastoralnych, 267 profesów zakonnych oraz 702 siostry zakonne¹¹⁹. 15 lutego 2021 roku papież Franciszek przyjął rezygnację biskupa pomocniczego w Chur Mariana Elegantiego OSB¹²⁰. W ten sposób styl pracy duszpasterskiej w diecezji Chur powrócił do czasów, kiedy biskupem pomocniczym był ustanawiany biskup koadiutor z prawem następstwa, jako przyszły pasterz tej diecezji.

10. Nominacja biskupa Wheeling-Charleston w USA

Ks. Mark Edward Brennan urodził się 6 lutego 1947 roku w Bostonie w stanie Massachusetts w archidiecezji o tej samej nazwie. Uczęszczał do Saint Anthony's High School w Waszyngtonie. Uzyskał magisterium w Brown University w Providence w stanie Rhode Island w roku 1969. Studiował teolo-

¹¹⁹ <https://www.bistum-chur.ch/info/statistik/> (dostęp: 30 czerwca 2021).

¹²⁰ <https://press.vatican.va/content/salastampa/en/bollettino/pubblico/2021/02/15/210215b.html> (dostęp: 28 czerwca 2021); <https://www.bistum-chur.ch/aktuelles/neuer-bischof-von-chur-communicu-bistum-chur/> (dostęp: 30 czerwca 2021).

gię w wyższym seminarium duchownym w Nowym Jorku oraz w Rzymie na Papieskim Uniwersytecie Gregoriańskim. W roku 1976 został kapłanem archidiecezji Waszyngton. W latach 1985–1986 studiował Hispanic Immersion Studies w Republice Dominikańskiej. Prowadził działalność duszpasterską, był dyrektorem biura powołań kapłańskich i programów formacji kapłańskiej swojej archidiecezji (1988–1998). Wypełniał obowiązki w radzie kapłańskiej, kolegium konsultorów, był dziekanem Northwest West Deanery, a także adwokatem kościelnym przy trybunale metropolitalnym w Waszyngtonie. Będąc kapłanem archidiecezji Waszyngton w stanie Columbia w USA, został mianowany 5 grudnia 2016 roku przez papieża Franciszka biskupem pomocniczym archidiecezji Baltimore w stanie Maryland. Jako biskup tytularny Rusibisir przyjął sakrę biskupią 19 stycznia 2017 roku. Głównym konsekratorem był abp Wiliam Lori, metropolita Baltimore, zaś współkonsekratorami kard. Donald Wuerl, metropolita Waszyngtonu, oraz kard. Edwin O'Brien, metropolita senior Baltimore. Wypełniając obowiązki biskupa pomocniczego, podejmował opiekę duszpasterską jako Eastern Vicar trzech hrabstw, mając pieczę nad wspólnotami hiszpańskimi w archidiecezji. Mając 72 lata, decyzją papieża Franciszka z 23 lipca 2019 roku został mianowany biskupem Wheeling-Charleston w stanie West Virginia¹²¹.

W Stanach Zjednoczonych ustanawianie biskupów diecezjalnych odbywa się w sposób wolny, ale nie ma tam konkordatu. Ustawa zasadnicza, obowiązująca od 4 marca 1789 roku, zakłada model państwa świeckiego¹²². Określa to Pierwsza Poprawka do Konstytucji Stanów Zjednoczonych. Parlament, czyli Kongres, nie jest kompetentny do wydawania ustawy określającej religię oficjalną, a także nie może zabraniać praktyk religijnych¹²³. Konstytucja Stanu Wirginia Zachodnia z 9 kwietnia 1872 roku gwarantuje wszystkim obywatelom wolność religijną w art. III, p. 15¹²⁴. Stanowi to podstawę do aplikowania

¹²¹ <https://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2019/07/23/0605/01247.html> (dostęp: 30 czerwca 2021).

¹²² *The Constitution of the United States of America as amended unratified amendments analytical index*, Washington 2007.

¹²³ „Congress shall make no law respecting an establishment of religion, or prohibiting the free exercise thereof”; tamże, s. 13. Zob. G. Shreve, *Religion, Science and the Secular State: Creationism in American Public Schools*, „American Journal of Comparative Law. Supplement” 51 (2010), s. 53n.

¹²⁴ „No man shall be compelled to frequent or support any religious worship, place or ministry whatsoever; nor shall any man be enforced, restrained, molested or burthened, in his body or goods, or otherwise suffer, on account of his religious opinions or belief, but all men shall be free to profess and by argument, to maintain their opinions in matters of religion; and the same shall, in nowise, affect, diminish or enlarge their civil capacities; and the Legislature shall not prescribe any religious test whatever, or confer any peculiar privileges

procedur wynikających z Kodeksu prawa kanonicznego przy powoływaniu na urząd nowego biskupa diecezjalnego i wyłącznej kompetencji Stolicy Apostolskiej w tym zakresie. Nuncjatura apostolska w USA została ustanowiona motu proprio Jana Pawła II *Quandoquidem heri* z 11 stycznia 1984 roku¹²⁵.

Diecezja Wheeling została utworzona listem apostolskim papieża Pius IX z 19 lipca 1850 roku, a 21 sierpnia 1974 roku Kongregacja ds. Biskupów zmieniła nazwę diecezji na Wheeling-Charleston¹²⁶. Według danych z roku 2018 zajmowała powierzchnię 65 755 km², całkowita liczba ludności wynosiła 1 815 857, w tym 74 759 katolików. Obejmowała wówczas 75 parafii z rezydującym proboszczem, 20 parafii bez rezydującego proboszcza, 17 misji, 17 kaplic. Pracowało w niej 87 kapłanów diecezjalnych, 37 kapłanów zakonnych, sześciu profesów zakonnych, 100 siostr zakonnych i 53 diakonów stałych¹²⁷.

11. Nowe diecezje w mieście Meksyk

Stany Zjednoczone Meksyku nie są państwem konkordatowym. Obowiązuje w nich konstytucja z 5 lutego 1917 roku ze zmianami¹²⁸. W art. 24 gwarantuje ona swobodę religii. Odnośnie do działalności związków religijnych wprowadzono obowiązkową rejestrację państwową (art. 130). Na podstawie zapisów konstytucyjnych 15 lipca 1992 roku zatwierdzono ustawę o stowarzyszeniach religijnych i kulcie publicznym, której art. 1 stanowi o rozdziale państwa od Kościołów¹²⁹. Państwo ma charakter laicki i nie faworyzuje żadnej

or advantages on any sect or denomination, or pass any law requiring or authorizing any religious society, or the people of any district within this state, to levy on themselves, or others, any tax for the erection or repair of any house for public worship, or for the support of any church or ministry, but it shall be left free for every person to select his religious instructor, and to make for his support, such private contracts as he shall please”; *Constitution and schedule of the State of West Virginia adopted in convention at Charleston, April 9, 1872, Wheeling 1881*, s. 8.

¹²⁵ https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/la/apost_letters/1984/documents/hf_jp-ii_apl_19840111_quandoquidem-heri.html (dostęp: 30 czerwca 2021).

¹²⁶ AAS 66 (1974), s. 501–502.

¹²⁷ <https://dwc.org/diocese/administrative/about-the-diocese/diocesan-statistics/> (dostęp: 30 czerwca 2021).

¹²⁸ *Constitución política de los Estados Unidos Mexicanos, constitucion publicada en el Diario Oficial de la Federacion el 5 de febrero de 1917*, texto vigente, ultima riforma publicada DOF 09-02-2012, Ciudad Mexico 2012.

¹²⁹ „Artículo 1. La presente ley, fundada en el principio histórico de la separación del Estado y las iglesias, así como en la libertad de creencias religiosas, es reglamentaria de las disposiciones de la Constitución Política de los Estados Unidos Mexicanos en materia de asociaciones, agrupaciones religiosas, iglesias y culto público. Sus normas son de orden público y de observancia general en el territorio nacional”; <https://mexico.justia.com/>

religii¹³⁰. Powoływanie biskupów jest związane z uzgodnieniami z kancelarią rządu Stanów Zjednoczonych Meksyku. Nuncjatura apostolska w Meksyku została utworzona 12 października 1992 roku z dotychczasowej delegatury apostolskiej, którą kierował wtedy abp Girolamo Prigione (1921–2016)¹³¹.

12. Powstanie diecezji Xochimilco i nominacja biskupa

Pierwszy pasterz nowego Kościoła partykularnego Andrés Vargas Peña urodził się 6 grudnia 1946 roku w Villa de la Paz. Jako kapłan archidiecezji San Luis Potosí w Stanach Zjednoczonych Meksyku po studiach filozoficznych na Papieskim Uniwersytecie Gregoriańskim w Rzymie był wykładowcą w wyższym seminarium duchownym swojej diecezji i ojcem duchownym alumnów, proboszczem, wikariuszem biskupim ds. duszpasterstwa, a także kierownikiem archidiecezjalnej szkoły teologii dla świeckich. Został 22 czerwca 2010 roku mianowany przez papieża Benedykta XVI biskupem pomocniczym archidiecezji meksykańskiej. Sakrę biskupią przyjął jako biskup tytularny Utimmira. Głównym konsekratorem był kard. Norberto Rivera Carrera, metropolita Meksyku, a współkonsekratorami abp Christoph Pierre, nuncjusz apostolski w Meksyku, oraz abp Luis Morales Reyes, metropolita San Luis Potosí. Przez dziewięć lat kierował regionem duszpasterskim VIII archidiecezji Meksyk. 28 września 2019 roku w wieku 72 lat został mianowany przez papieża Franciszka biskupem nowo utworzonej diecezji Xochimilco, powstałej z terytorium VIII obszaru duszpasterskiego z archidiecezji Meksyk i ustanowionej jej sufraganią¹³². Nowa jednostka kościelna obejmuje dzielnice Dystryktu Federalnego: Xochimilco, Tláhuac oraz Milpa Alta o łącznym obszarze 433 km², z całkowitą liczbą ludności 769 250, w tym 653 863 katolików. Dzieli się na 40 parafii, w których pracowało wówczas (w 2019 roku) 44 kapłanów diecezjalnych, dwóch kapłanów zakonnych, siedmiu diakonów stałych, 18 profesów instytutów zakonnych oraz 100 siostr zakonnych¹³³.

federales/leyes/ley-de-asociaciones-religiosas-y-culto-publico/titulo-primero/ (dostęp: 30 czerwca 2021).

¹³⁰ „Artículo 3. El Estado mexicano es laico. El mismo ejercerá su autoridad sobre toda manifestación religiosa, individual o colectiva, sólo en lo relativo a la observancia de las leyes, conservación del orden y la moral públicos y la tutela de derechos de terceros. El Estado no podrá establecer ningún tipo de preferencia o privilegio en favor de religión alguna. Tampoco a favor o en contra de ninguna iglesia ni agrupación religiosa”; tamże.

¹³¹ AAS 84 (1992), s. 1095.

¹³² <https://press.vatican.va/content/salastampa/es/bollettino/publico/2019/09/28/rem.html> (dostęp: 30 czerwca 2021).

¹³³ Tamże.

13. Powstanie diecezji Iztapalapa i nominacja biskupa

Nowy pasterz diecezji Jesús Antonio Lerma Nolasco urodził się 4 lipca 1945 roku w Xalisco. Jako kapłan diecezji Tepic w Stanach Zjednoczonych Meksyku pracował wcześniej jako wikariusz parafialny, wikariusz biskupi, dyrektor pisma „Pescador” i wikariusz generalny. Został mianowany biskupem pomocniczym archidiecezji meksykańskiej¹³⁴ 7 maja 2009 roku przez papieża Benedykta XVI. Sakrę biskupią przyjął 10 lipca 2010 roku jako biskup tytularny Aulon. Głównym konsekratorem był kard. Norberto Rivera Carrera, metropolita Meksyku, a współkonsekratorami abp Christoph Pierre, nuncjusz apostolski w Meksyku, oraz abp Carlos Aguiar Retes, metropolita Tlalnepantla. Od 28 września 2019 roku przez 10 lat był odpowiedzialny za region duszpasterski archidiecezji Meksyk w jej VII obszarze duszpasterskim. W wieku 74 lat został mianowany przez papieża Franciszka biskupem nowej diecezji Iztapalapa, powstałej z terytorium VII obszaru duszpasterskiego archidiecezji Meksyk i będącej jej sufraganią. Ta nowa jednostka kościelna obejmuje tylko jedną dzielnicę Dystryktu Federalnego o powierzchni 117 km² i, w momencie powstania, z całkowitą liczbą ludności 1 827 868 osób, w tym 1 517 130 katolików. Dzieli się na 75 parafii oraz 30 mniejszych jednostek duszpasterskich z 91 kapłanami diecezjalnymi, 34 kapłanami zakonnymi, 29 diakonami stałymi, 16 alumnami w wyższym seminarium duchownym, 34 profesami instytutów zakonnych oraz 120 siostrami zakonnymi¹³⁵.

14. Nominacja metropolity Aparecida w Stanach Zjednoczonych Brazylii

Ks. Orlando Brandes urodził się 13 kwietnia 1946 roku w Urubici. Ukończył studia filozoficzne w Wyższym Seminarium Rainha dos Apóstolos w Curitiba w latach 1965–1968. Następnie studiował na Papieskim Uniwersytecie Gregoriańskim w Rzymie, uzyskując licencjat z teologii. Przez święcenia kapłańskie został inkardynowany do diecezji Lages w stanie Santa Catarina w Federacyjnej Republice Brazylii. Był profesorem Instytutu Teologicznego Santa Catarina, ojcem duchownym studentów teologii diecezji Lages i Joinville, rektorem wyższego seminarium duchownego w Florianópolis, a następnie dyrektorem Instytutu Teologicznego Santa Catarina. Został mianowany biskupem diecezjalnym w Joinville w stanie Santa Catarina 9 marca 1994 roku. Sakrę

¹³⁴ Tamże.

¹³⁵ Tamże.

biskupią przyjął 5 czerwca 1994 roku. Głównym konsekratorem był bp Joaõ Oneres Marchiori, biskup Lages w stanie Santa Catarina, zaś współkonsekratorami byli abp Eusébio Scheid SCI, metropolita Florianópolis w stanie Santa Catarina, oraz bp Geórgio Warmeling, biskup emeryt diecezji Joinville w tymże stanie. 10 maja 2006 roku Benedykt XVI mianował go arcybiskupem metropolitą Londrina w stanie Parana. Od 2007 roku jest przewodniczącym Komisji ds. Życia i Rodziny przy Konferencji Biskupów Brazylijskich. Gdy skończył 70 lat, 16 listopada 2016 roku papież Franciszek mianował go arcybiskupem metropolitą Aparecida w stanie Sao Paolo¹³⁶.

Stany Zjednoczone Brazylii są państwem konkordatowym. Stosowny dokument 13 listopada 2008 roku podpisał w imieniu papieża Benedykta XVI abp Dominique Mamberti, ówczesny substytut sekretarza stanu, a w imieniu rządu brazylijskiego ówczesny minister spraw zagranicznych Celso Amorim¹³⁷. Ratyfikacja tego dokumentu nastąpiła 10 grudnia 2009 roku¹³⁸. W swojej preambule deklaruje on, że Stolica Apostolska jest najwyższą władzą Kościoła katolickiego, który kieruje się prawem kanonicznym¹³⁹. W dalszej części dokument ten wskazuje, że Stolica Apostolska kieruje się porządkiem prawnym Soboru Watykańskiego II i Kodeksem prawa kanonicznego, zaś Stany Zjednoczone Brazylii opierają się na własnych ustawach¹⁴⁰. Oznacza to, że procedura powoływania i odwoływania biskupów diecezjalnych podlega wyłącznej kompetencji papieża.

Istniejąca nuncjatura apostolska została przekształcona z placówki internuncjusza i ustanowiona w 1902 roku przez nominację abpa Giulio Tontiego (1844–1918), której dokonał papież Leon XIII¹⁴¹. Konkordat z 2009 roku w art. 1 postanowił o reprezentacji Biskupa Rzymu w Stanach Zjednoczonych Brazylii w randze nuncjusza apostolskiego¹⁴².

Archidiecezja Aparecida została utworzona przez papieża Piusa XII 19 kwietnia 1958 roku konstytucją apostolską *Sacrorum Antistitum*¹⁴³ i w roku 2018 miała powierzchnię 1 303 km², z liczbą całkowitą mieszkańców 197 000,

¹³⁶ <https://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2016/11/16/0827/01850.html> (dostęp: 30 czerwca 2021).

¹³⁷ Tekst w wersji portugalskiej i włoskiej: AAS 102 (2010), s. 118–129.

¹³⁸ Tamże, s. 129.

¹³⁹ „Considerando che la Santa Sede e' la suprema autorita' della Chiesa Cattolica, regolata dal Diritto Canonico”; tamże, s. 118.

¹⁴⁰ „Basandosi la Santa Sede sui documenti del Concilio Vaticano II e sul Codice di Diritto Canonico, e la Repubblica Federativa di Brasile sul suo ordinamento giuridico”; tamże.

¹⁴¹ ASS 35 (1902–1903), s. 653.

¹⁴² AAS 102 (2010), s. 119.

¹⁴³ AAS 59 (1959), s. 90–94.

w tym 164 495 katolików. Dzielili się na 18 parafii, w których pracowało 32 kapłanów, dwóch diakonów stałych, a także 118 profesów zakonnych oraz 169 siostr zakonnych. W archidiecezji nie ma biskupa pomocniczego, ale nie był on także ustanawiany za poprzedniego rządcy¹⁴⁴.

Zakończenie

Stolica Apostolska powierza i powierza urząd biskupa diecezjalnego duchownym także w podeszłym wieku, którego osiągnięcie obliguje ich do składania rezygnacji (kan. 378 § 2). Przedstawione przykłady pasterzy Kościołów lokalnych wskazują w pierwszej kolejności na ich doświadczenie życiowe i duszpasterskie, które gwarantowało właściwe przygotowanie do podejmowanych obowiązków. Wielu z mianowanych biskupów diecezjalnych w podeszłym wieku pochodziło z krajów, z którymi zawarte zostały konkordaty. Niektórzy musieli się zmagać z reżimem komunistycznym i postkomunistycznym. We wszystkich omówionych przypadkach działała też nuncjatura apostolska. W ten sposób poprzez zetknięcie się legata papieskiego z miejscową problematyką duszpasterską zabezpieczona została trwałość wykonywania zadań biskupów diecezjalnych w poszczególnych Kościołach partykularnych, zgodnie z kan. 145 § 1. Należy zwrócić uwagę na różnorodność sytuacji i struktury poszczególnych jednostek kościelnych oraz ich rozpoznanie przez ustawodawstwo państwowe. Niektórzy biskupi mianowani w podeszłym wieku podjęli się zadań tworzenia od nowa struktur powołanych do życia diecezji. W przypadku tegorocznej nominacji biskupa w diecezji Chur Stolica Apostolska podała do publicznej wiadomości motywy, które pozwolą nowemu pasterzowi na wypełnianie jego misji przez okres co najmniej pięciu lat i bez konieczności składania formalnej rezygnacji na ręce Biskupa Rzymu, o czym traktuje kan. 401 § 1.

¹⁴⁴ <https://arqaparecida.org.br/apresentacao> (dostęp: 30 czerwca 2021).

Bibliografia

Źródła

- „Acta Apostolicae Sedis”, Roma 1909–
- „Acta Sanctae Sedis”, Roma 1865–1908.
- Annuario Pontificio 1997*, Citta del Vaticano 1997.
- Bullarii Romani continuatio*, red.R. Segredi, t. 7, Romae 1843.
- Bullarii Romani continuatio*, red. R. Segreti, t. 15, Romae 1833.
- Bullarii Romani continuatio*, red. R. Segreti, t. 17, Romae 1855.
- Bunreacht na hÉireann Constitution of Ireland*, Dublin 2020.
- Codex Iuris Canonici auctoritate Joannis Pauli II promulgatus. Kodeks Prawa Kanonicznego*. Przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Poznań 1989.
- Constitución política de los Estados Unidos Mexicanos*. Constitucion publicada en el Diario Oficial de la Federacion el 5 de febrero de 1917, texto vigente, ultima reforma publicada DOF 09-02 -2012, Ciudad Mexico 2012.
- The Constitution of the United States of America as amended unratified amendments analytical index*, Washington 2007.
- Constitution and schedule of the State of West Virginia adopted in convention at Charleston*, April 9, 1872, Wheeling 1881.
- Informacja biura prasowego diecezji Chur z 21 kwietnia 2021 r. o przedłużeniu urzędowania biskupa diecezjalnego przez papieża o 2 lata, <https://www.bistum-chur.ch/aktuelles/papst-franziskus-verlaengert-amtszeit-von-bischof-vitus-huonder/> (dostęp: 30 czerwca 2021).
- Informacja biura prasowego diecezji Chur z 22 kwietnia 2019 r. o bezterminowym przedłużeniu urzędowania biskupa diecezjalnego, <https://www.bistum-chur.ch/aktuelles/bischof-vitus-huonder-bleibt-vorlaeufig-im-amt-communicu/> (dostęp: 30 czerwca 2021).
- Jan Paweł II, Motu proprio *Quandoquidem heri* z 11 stycznia 1984 r. o ustanowieniu nuncjatury apostolskiej w USA, tekst łaciński, https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/la/apost_letters/1984/documents/hf_jp-ii_apl_19840111_quandoquidem-heri.html (dostęp: 30 czerwca 2021).
- Jan Paweł II, Motu proprio *Quantam tandem* z 11 listopada 1992 r. o ustanowieniu nuncjatury apostolskiej w Mińsku w Republice Białorusi, tekst łaciński, https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/la/apost_letters/1992/documents/hf_jp-ii_apl_19921111_quantam-tandem.html (dostęp: 30 czerwca 2021).
- Kongregacja Biskupów, Dyrektorium *Apostolorum successores* o pasterskiej posłudze biskupów, w: *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł*, red. W. Kacprzyk, M. Sitarz, Lublin 2006, s. 517–711.
- Konstytucja Grecji*, tłum. G. i W. Ulicy, wyd. 2 zm. i uaktual., Warszawa 2005.
- Конституция (Основной Закон) Белорусской Советской Социалистической Республики 1978 года (с изменениями и дополнениями), <https://pravo.by/pravovaya-informatsiya/pomniki-gistoryi-prava-belarusi/kanstytutsyy->

- nae-prava-belarusi/kanstytutsyi-belarusi/konstitutsiya-1978-goda-s-izmeniyami-i-dopolnieniyami/ (dostęp: 30 czerwca 2021).
- Krukowski J., *Konkordaty współczesne, doktryna, teksty (1964–1994)*, Warszawa 1995.
- Nominacja dotychczasowego biskupa pomocniczego mińsko-mohylewskiego ks. Cyryla Klimowicza na biskupa diecezjalnego w Irkucku z 17 kwietnia 2003 r., <https://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2003/04/17/0202/00590.html> (dostęp: 30 czerwca 2021).
- Nominacja biskupa pomocniczego mińsko-mohylewskiego ks. Antoniego Dziemianki z 14 grudnia 2004 r., <https://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2004/12/14/0602/01966.html> (dostęp: 30 czerwca 2021).
- Nominacja ks. Sevastianosa Rossolatos na arcybiskupa Aten z 12 sierpnia 2014 r., <https://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2014/08/12/0567/01245.html> (dostęp: 30 czerwca 2021).
- Nominacja bpa Amadeo Rodrígueza Magro na biskupa Jaén z 9 kwietnia 2016 r., <https://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2016/04/09/0248/00558.html> (dostęp: 30 czerwca 2021).
- Nominacja biskupa pomocniczego Tiranë-Durrës bpa George Frenzo OP na metropolitę Tiranë-Durrës z 17 listopada 2016 r., <https://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2016/11/17/0831/01857.html> (dostęp: 30 czerwca 2021).
- Nominacja biskupa pomocniczego archidiecezji Baltimore bpa Marka E. Brennana na biskupa Wheeling-Charleston z 23 lipca 2019 r., <https://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2019/07/23/0605/01247.html> (dostęp: 30 czerwca 2021).
- Nominacja bpa Orlando Brandesa na metropolitę Aparecida z 16 listopada 2019 r., <https://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2016/11/16/0827/01850.html> (dostęp: 30 czerwca 2021).
- Nominacja ks. Josepha Marii Bonnaimaina na biskupa Chur i przyjęcie rezygnacji biskupa pomocniczego tej diecezji Martina Eleganti z 15 lutego 2021 r., <https://press.vatican.va/content/salastampa/en/bollettino/pubblico/2021/02/15/210215b.html> (dostęp: 29 czerwca 2021).
- Nominacja bpa Brendana Kelly'ego na urząd biskupa diecezjalnego Galway and Kilmacduagh z 11 grudnia 2017 r., <https://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2017/12/11/0887/01902.html> (dostęp: 29 czerwca 2021).
- Odwołanie kard. Kazimierza Świątko z obowiązków administratora apostolskiego *sede vacante* diecezji pińskiej i powołanie abpa Tadeusza Kondrusiewicza na ten urząd 30 czerwca 2011 r., [https://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2011/06/30/0410/01033.html#NOMINA%20DELL'E2%80%99AMMINISTRATORE%20APOSTOLICO%20AD%20NUTUM%20SANCTAE%20SEDIS%20DI%20PINSK%20\(BIELORUSSIA\)](https://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2011/06/30/0410/01033.html#NOMINA%20DELL'E2%80%99AMMINISTRATORE%20APOSTOLICO%20AD%20NUTUM%20SANCTAE%20SEDIS%20DI%20PINSK%20(BIELORUSSIA)) (dostęp: 30 czerwca 2021).
- Prezentacja archidiecezji Aparecida, <https://arqaparecida.org.br/apresentacao> (dostęp: 30 czerwca 2021).

- Prezentacja archidiecezji w Atenach, <http://www.gcatholic.org/dioceses/diocese/athe0.htm> (dostęp: 30 czerwca 2021).
- Prezentacja diecezji Galway and Kilmacduagh, <https://www.galwaydiocese.ie/clergy-parishes> (dostęp: 30 czerwca 2021).
- Prezentacja archidiecezji Tiranë-Durrës, <http://www.gcatholic.org/dioceses/diocese/tira0.htm> (dostęp: 30 czerwca 2021).
- Prezentacja diecezji Wheeling-Charleston, <https://dwc.org/diocese/administrative/about-the-diocese/diocesan-statistics/> (dostęp: 30 czerwca 2021).
- Przyjęcie rezygnacji kard. Kazimierza Świątko z obowiązków metropolity mińsko-mohylewskiego i wyznaczenie administratora apostolskiego *sede vacante* z 14 czerwca 2006 r., <https://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2006/06/14/0309/00911.html> (dostęp: 30 czerwca 2021).
- Przyjęcie rezygnacji abpa Józefa Kowalczyka z urzędu metropolity gnieźnieńskiego z 17 maja 2014 r., <https://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2014/05/17/0353/00787.html> (dostęp: 30 czerwca 2021).
- Przyjęcie rezygnacji biskupa Chur i wyznaczenie administratora apostolskiego *sede vacante* diecezji Chur z 20 maja 2019 r., <https://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2019/05/20/0432/00875.html#svizzera> (dostęp: 30 czerwca 2021).
- Schweizerische Kirchenrechtsquellen / Sources du droit ecclésiastique suisse, III: Konkordate und weitere Verträge / Concordats et autres accords*, Beiheft 5 / Cahier 5, wyd. C. Winzler, Lausanne 2004.
- Strona internetowa Wheeling-Charleston, <https://dwc.org/diocese/administrative/about-the-diocese/diocesan-statistics/> (dostęp: 30 czerwca 2021).
- Strona internetowa Konferencji Episkopatu Grecji, <https://www.cathecclesia.gr/hellas/index.php/bishops-conference> (dostęp: 30 czerwca 2021).
- Tłumaczenie niemieckie bulli prekonizacyjnej biskupa Chur z 15 lutego 2021 roku opublikowane przez biuro prasowe, <https://www.bistum-chur.ch/aktuelles/text-der-paepstlichen-bulle/> (dostęp: 30 czerwca 2021).
- Ustawa o związkach wyznaniowych w Stanach Zjednoczonych Meksyku z 15 lipca 1992, tekst hiszpański, <https://mexico.justia.com/federales/leyes/ley-de-asociaciones-religiosas-y-culto-publico/titulo-primero/> (dostęp: 30 czerwca 2021).
- Ustawa o związkach wyznaniowych w Grecji z 14 grudnia 2014 r., tekst angielski, https://www.minedu.gov.gr/publications/docs2018/Law_4301_Organization_of_the_legal_form_of_religious_communities_in_Greece.pdf (dostęp: 30 czerwca 2021).
- Utworzenie diecezji Iztapalapa oraz Xochimilco w Meksyku i mianowanie pierwszych biskupów diecezjalnych z 28 września 2019 r., <https://press.vatican.va/content/salastampa/es/bollettino/pubblico/2019/09/28/rem.html> (dostęp: 30 czerwca 2021).

Opracowania

- Adamczyk J., *Kompetencje legislacyjne biskupa diecezjalnego w zakresie munus sanctificandi*, „Roczniki Nauk Prawnych” 30 (2010), nr 1, s. 187–208.
- Arrieta J.I., *La configuracion juridica del consultores*, „Ius Canonicum” 24 (1984), s. 783–793.

- Arieta J.I., *Dirito di organizzazzione ecclesiastica*, Milano 1997.
- Bierzanek R., Symonides J., *Prawo międzynarodowe publiczne*, wyd. IV, Warszawa 1995.
- Bischof F.X., *Kirche, Staat und Gesellschaft in der Westlichen Moderne*, w: *Einführung in die Geschichte des Christentums*, Freiburg–Basel–Wien 2014.
- Eröffnung der Wahrheit / Welche von einem unparteyischen Patriotischen Gemüth der gesamt löblichen Republic gemeyner drey Bünd in hohen Rhaetia über den publicierten kurzen Entwurff oder Extract= und Compendium der Rechtstamen/ so ein Löblicher Gotteshaus= Bund gegen das Reichs. Fürstl. Hoch= Stüfft und Bisthum ChurPuncto Electionis zu haben vermeinet/ nach dem unverfälschten Grund viler sub fide publica geschlossenen Pactorum, Conventionum, und Tractaten zu allgemeinen Wohlfahrt vorgestellt wird*, [b.m.w.] 1729.
- Fink U., *Die Luzerner Nuntiatur 1586–1873*, Luzern 1997.
- Garcimartín C., *Religion and the Secular State in Ireland*, w: *Religion and the Secular State: National Reports*, red. J. Martínez-Torrón, C. Durham, Madrid 2015, s. 403–420.
- Góralski W., Adamczewski W., *Konkordat między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską z 28 lipca 1993 r.*, Płock 1994.
- Góralski W., *Gwarancje otrzymane przez Kościół katolicki w Konkordacie z 1993 r.*, „Kieleckie Studia Teologiczne” 8 (2009), s. 45–58.
- Królak S.M., *Wierność powołaniu – ksiądz Kazimierz Świątek (1914–2011)*, „Rocznik Teologii Katolickiej” 15 (2016), nr 1, s. 149–179.
- Krukowski J., Sobański R., *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. 1, Poznań, 2003.
- Kukulski A., *Przyczyny rezygnacji z urzędu biskupa diecezjalnego*, „Kościół i Prawo” 5 (2016), nr 2, s. 79–89.
- Ornatek A.S., *Przynależność Obwodu Kaliningradzkiego do Kościoła katolickiego*, „Debata – miesięcznik regionalny” 2021, nr 10, s. 29–31.
- Pawluk T., *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*, t. I, Olsztyn 1984.
- Pawluk T., *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*, t. II, Olsztyn 1986.
- Shreve G., *Religion, Science and the Secular State: Creationism in American Public Schools*, „American Journal of Comparative Law. Supplement” 51 (2010), s. 51–58.
- Sobański R., *Rezygnacja biskupa z urzędu z powodu podeszłego wieku w dyskusji soborowej*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” 22 (1989), s. 325–330.
- Stocker S., *Das Bischofswahlrecht und das Privileg des Churer Domkapitels*, „Schweizerische Kirchenzeitung” 31–32 (2008), s. 508–522.
- Vashkevich A., *The Relationship of Church and State in Belarus: Legal Regulation and Practice*, „Brigham Young University Law Review” 681 (2003), s. 681–715.
- Valdrini P., *Note sur la notion d'office ecclésiastique dans le Code de Droit Canonique*, „L'Année Canonique” 49 (2007), s. 47–53.
- Wroceński J., *Nominacje biskupów w świetle prawa kanonicznego i praktyki dyplomatycznej*, „Prawo Kanoniczne” 40 (1997), nr 1–2, s. 71–101.
- Wroceński J., *Obowiązki pasterskie biskupa diecezjalnego*, „Prawo Kanoniczne” 51 (2008), nr 3–4, s. 119–145.
- Żurowski M., *Problem władzy i powierzania urzędów w Kościele katolickim*, Kraków 1984.

Streszczenie

Podeszły wiek kandydatów przy nominacjach biskupów diecezjalnych według Kodeksu prawa kanonicznego z 1983 roku

Rozważania podjęte w artykule dotyczą kwestii podeszłego wieku kandydatów na urząd biskupa diecezjalnego po wejściu w życie Kodeksu prawa kanonicznego z 1983 roku. Kan. 401 § 1 traktuje o rezygnacji z tego urzędu w wieku 75 lat, ale ostateczną decyzję o jej przyjęciu podejmuje Biskup Rzymu. Tymczasem Stolica Apostolska powierza i powierza ten urząd duchowieństwu także w wieku bliskim wymaganej rezygnacji – kan. 378 § 2. Przedstawione przykłady postaci biskupów diecezjalnych pokazują przede wszystkim багаż doświadczeń życiowych i duszpasterskich, które gwarantowały właściwe przygotowanie do podejmowanych obowiązków. Wielu mianowanych biskupów diecezjalnych w poważnym wieku pochodziło z krajów, z którymi zawarto konkordaty. Niektórzy musieli zmagać się z reżimem komunistycznym i postkomunistycznym. We wszystkich omawianych przypadkach istniała również działalność trwającej lub ustanowionej nuncjatury apostolskiej. W ten sposób, poprzez kontakt legata papieskiego z lokalnymi sprawami duszpasterskimi, zapewniono trwałość realizacji zadań biskupów diecezjalnych w różnych Kościołach partykularnych, zgodnie z kan. 145 § 1. Należy zwrócić uwagę na różnorodność sytuacji i struktur poszczególnych jednostek kościelnych oraz ich uznanie przez ustawodawstwo państwowe. Niektórzy biskupi mianowani w podeszłym wieku podjęli się zadania odtworzenia struktur powołanych do życia diecezji. W przypadku tegorocznej nominacji biskupa w diecezji Chur w Szwajcarii Stolica Apostolska podała do publicznej wiadomości, że nowy pasterz będzie mógł pełnić swoją misję przez co najmniej pięć lat i bez konieczności składania formalnej rezygnacji na ręce Biskupa Rzymu.

Summary

The advanced age of the candidates for the appointment of diocesan bishops in according to the Code of Canon Law 1983

The considerations are related to the question of the advanced age of candidates for the office of diocesan bishop after the entry into force of the Code of Canon Law of 1983. The can. 401, § 1 requests the resignation of that office at the age of 75, but the final decision to accept that resignation is taken by the Bishop of Rome. Meanwhile, the Holy See entrusts and entrusts this office to clergy also at the age of close to the time of the required resignation – can. 378, § 2. The examples of diocesan bishops presented show, first of all, the baggage of life and pastoral experience gained, which guaranteed proper preparation for the duties undertaken. Many of the appointed diocesan bishops in old age came from countries with which concordats were concluded. Some had to contend with a communist and post-communist regime. In all the cases discussed, there was also the activity of an ongoing or established apostolic nunciature. In this way, through contact between the papal legate and the local pastoral issues, the sustainability of the performance of the tasks of diocesan bishops in the various particular Churches was ensured, in accordance with can. 145, § 1. Attention should be paid to the diversity of situations and structures of individual ecclesiastical units and their recognition by state legislation. Some bishops appointed in old age have undertaken the task of re-creating structures called to the life of dioceses. In the case of this year's appointment of a bishop in the Diocese of Chur in Switzerland, the Holy See has made public the which will allow the new pastor to carry out his mission for at least five years and without the need for formal resignation into the hands of the Bishop of Rome.